RAD

JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

KNJIGA 243

RAZREDA HISTORIČKO-FILOLOGIČKOGA

108

U ZAGREBU 1932
TISAK NADBISKUPSKE TISKARE

Sadržaj.

Strana

Dr. Fran Ramovš: Razvoj skupin *vъ* in *vь* v slovenskem jeziku 1
Dr. T. Maretić: Pregled srpskohrvatske gramatičke terminologije XVII, XVIII i XIX vijeka 13
Dr. A. Musić: Preterit futura u indoevropskim jezicima . . 91
Vladoje Dukat: Korespondencija Adama Alojzija Baričevića . 128
Dr. Stjepan Zimmermann: Wundt u savremenoj psihologiji 179
Ljudmil Hauptmann: Uloga Velikomoravske države u slavensko-njemačkoj borbi za Podunavlje 197

Pregled srpskohrvatske gramatičke terminologije XVII, XVIII i XIX vijeka.

Napisao pravi član

Dr. T. Maretić.

Primljeno u sjednici historičko-filologičkog razreda Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 26. januara 1930.

PRVI DIO.

I.

Temelje gramatičkoj terminologiji evropskih naroda udarilii su stari Grci, koji su stvorili u Evropi gramatičku nauku. Kažem: u Evropi, a ne na svijetu, jer su u dalekoj Aziji, t. j. u Indiji, učeni ljudi gramatički izučavali svoj jezik u vrijeme, dok se u Grka još nije rodila gramatička nauka. Indijski su gramatici stvorili i posebnu gramatičku terminologiju, koja ne pokazuje nikakvog dodira ni srodnosti s grčkom. Obje su te terminologije građene potpuno samostalno, a drukčije nije moglo ni biti, jer su Indijanci i Grci jedni o drugima u ona vremena vrlo malo znali, a o kakvoj gramatičkoj terminologiji grčkoj nijesu Indijanci sasvim ništa znali, a isto je tako gramatička terminologija indijska starim Grcima bila sasvim nepoznata.

Očevidan dokaz, da praizvor gramatičke naše terminologije izvire iz stare grčke gramatičke književnosti, daju nam neki termini, koji su upravo grčke riječi, kao što su: *aorist, apostrof, elipsa, enklitika, epitet, etimologija, gramatika, metateza, period, pleonazam, sintaksa.* Takvih neposredno iz grčkoga jezika uzetih termina nema mnogo, a još manje imamo onakovih naziva, koji su prevedeni iz grčkoga jezika; takovi su, koliko ja znam, samo ovi: *dvoglas, pismenica, slovnica.* Prvi od tih termina upravo je prijevod grčke riječi *δίφθογγος*, t. j. dva glasa (u jednome). Druge dvije riječi znače isto što „gramatika", a izvedene su od imenice

pisme (gen. pismena) i od *slovo*. Obje te imenice znače ono, što grčka imenica *γράμμα*, pa kako je grčka riječ *γραμματική* izvedena od *γράμμα* (gen. *γράμματος*), tako su i riječi *pismenica, slovnica* izvedene od *pisme, slovo*, kao da je gramatika nauka o pismenima ili o slovima; to ona, istina, jest, ali još u većoj mjeri gramatika je nauka o glasovima, o oblicima, o tvorbi riječi i o sintaksi. Riječ *pismenica* prvi je, po svjedočanstvu „Rječnika" naše akademije, upotrebio Sava Mrkalj u svome „Salu debeloga jera" (g. 1810), a iza njega Vuk Stef. Karadžić, koji je svojoj kratkoj gramatici na svijet izdatoj g. 1814. dao natpis „Pismenica srbskoga jezika". Riječ *slovnica* bila je u običaju među Hrvatima sve do novijih vremena mjesto „gramatika", koja se riječ do danas i među njima odomaćila.

II.

Mnogo više nego ovih do sad navedenih termina ima onakovih, koji su nam od starih Grka došli posrednim putem, a ta su posredna puta dva: jedan vodi preko latinskoga jezika, drugi preko crkvenoslavenskog.

Kako su Rimljani u drugim strukama nauke i književnosti bili nasljedovači Grka, tako su bili i u gramatici. Zato u rimskoj ili latinskoj gramatičkoj terminologiji nalazimo posve malo gramatičkih naziva originalnih, t. j. takovih, koji niti su neposredno uzeti iz grčkoga jezika (kao što su: dialectus, monosyllabus, orthographia, periphrasticus, periodus, syllaba), niti su iz njega prevedeni. Ovamo u prvom redu idu izrazi za onakove gramatičke pojmove, kojih nema u grčkoj gramatici, pa Grcima nije trebalo ni izraza za njih. Takovi su latinski termini: *ablativus*, *gerundium*, *supinum*, *verba deponentia*. Originalni latinski termini su i ovi, prema kojima su Grci imali svoje nazive, ali ih Rimljani nijesu ni preuzeli ni preveli: *cardinale* (t. j. glavni broj): *πρωτότυπος*, t. j. *ἀριθμός*, — *genus* (verbi): *διάθεσις*, — *modus: ἔγκλισις*, — *negatio, negativus: ἀπόφασις, ἀποφατικός*, — *particula: προσθήκη*, — *positivus* (t. j. gradus): *τὸ ἀπόλυτον* ili *ἀπολελυμένον* (pored termina *positivus* imali su Rimljani i *absolutus*, t. j. gradus, koji točno odgovara grčkome, — vidi malo dalje pod III). Originalni su latinski nazivi za ono, što mi zovemo *zijev* i *uzvik*, t. j. *hiatus, interiectio*, za koje ni jedno ni drugo u grčkoj terminologiji nema izraza. Kako se vidi, originalni su nazivi u latinskoj gramatičkoj terminologiji rijetko posijani.

III.

Znatno je veći broj latinskih termina, koji su više ili manje točni prijevodi iz grčkoga jezika. Evo tih prevedenih latinskih termina:

absolutus (t. j. gradus): *τὸ ἀπόλυτον* ili *τὸ ἀπολελυμένον*, t. j. nezavisan, samostalan; vidi *positivus* pod II.

accentus: προσῳδία; oba izraza upravo znače „zapjevak" ili „pripjevak". Da bi se grčki naziv pravo razumio, valja uzeti na um, da je u starom grčkom jeziku akcentuacija bila pretežno muzikalna, t. j. riječi su se naglasivale malo pjevajućke. Za latinski jezik nema izraz *accentus* smisla, jer latinska akcentuacija nije bila muzikalna, nego snažna (ekspiratorna ili dinamička).

accusativus (t. j. casus): *αἰτιατική* (t. j. *πτῶσις*); oba izraza znače padež, koji (osim drugoga) naznačuje, da neko nekoga tuži.

activum: τὸ ἐνεργητικόν, t. j. radnja, djelovanje.

adiectivum: ἐπίθετον, upravo: dodatak, t. j. imenici.

adverbium: ἐπίρρημα, t. j. dodata, priložena riječ.

appellativus, nomen appellativum: *τὸ προσηγορικὸν ὄνομα*, t. j. ime, kojim se što naziva.

articulus: ἄρθρον; obje riječi znače: članak, zglavak; mislilo se, da je artikul imenici ili pridjevu ono, što je članak tijelu.

augmentum: *αὔξησις*, t. j. umnoženje; riječ je ova potrebna samo u grčkoj gramatici.

casus: πτῶσις, upravo: pad, padanje, jer se mislilo, da riječ „pada" iz oblika u oblik, kad se deklinira, t. j. ne stoji nepomično.

collectivus, nomina collectiva: *ἀθροιστικὰ ὀνόματα*, t. j. imena, koja znače što sakupljeno, sabrano.

communis, nomina communia: *ἐπίκοινα ὀνόματα*, t. j. imenice, koje mogu biti muškoga i ženskog roda.

comparativus (t. j. gradus): *συγκριτικός* (t. j. *τρόπος*); oba naziva upravo znače: stepen, kojim se poredi.

coniugatio: συζυγία, upravo: sprega, a onda: sveza, sastavak (na pr. kad se spregnu dva vola, da voze ili da oru); naziv je, i latinski, i grčki, uzet za glagolsku spregu po svoj prilici zato, jer kad se glagol „spreže", on se svezuje ili sastavlja s licem, na pr. ja pletem, ti pleteš i t. d.

coniunctio: σύνδεσμος, t. j. ono, što veže među sobom riječ ili rečenice.

coniunctivus, vidi subiunctivus.

consonans: σύμφωνον; ni latinski ni grčki naziv nije dobar, jer jedan i drugi znači, da se „konsonant" može izgovoriti, samo ako se združi s kojim vokalom, a mi dobro znamo, da se svaki „konsonant" može izgovoriti i sam, bez pomoći kojega vokala.

contractio: συναίρεσις, t. j. stezanje dvaju ili triju vokala u jedan.

dativus (t. j. casus): δοτική (t. j. πτῶσις), značenje je i latinskom i grčkom izrazu, da neko nekome nešto daje.

declinatio: κλίσις; oba izraza upravo znače: pregibanje, od glagola lat. declinare, grč. κλίνειν, t. j. pregibati; kad se riječ „deklinira", ona se kao pregiba iz oblika u oblik; vidi *casus.*

demonstrativus, pronomen demonstrativum: δεικτικός, δεικτικὴ ἀντωνυμία.

elisio: ἀποκοπή.

feminimum, t. j. genus: θηλυκόν, t. j. γένος.

futurum, t. j. tempus: ὁ μέλλων, t. j. χρόνος.

genetivus ili *genitivus,* t. j. casus: γενική (t. j. πτῶσις), značenje je: padež, koji (osim drugoga) može naznačivati rođenje ili potjecanje nekoga od nekog, na pr. lat. Caecilia Metelli, t. j. Cecilija (kći) Metela ili Metelova, grč. Κίμων Μιλτιάδου, t. j. Kimon (sin) Miltijada ili Miltijadov.

genus u imenica i u pridjeva: γένος; drugo je genus verbi, vidi u gl. II.

imperativus, t. j. modus: προστακτική, t. j. ἔγκλισις.

imperfectum, t. j. tempus: παρατατικός, t. j. χρόνος; oba izraza znače isto: latinski pridjev imperfectum je isto, kao da rečemo: non perfectum (t. j. tempus, nesvršeno vrijeme), a grčki pridjev παρατατικός dolazi od glagola παρατείνειν (t. j. trajati, dakle: trajno vrijeme).

impersonalis, verbum impersonale: ἀπρόσωπος, ἀπρόσωπον ῥῆμα.

indicativus, t. j. modus: ὁριστική, t. j. ἔγκλισις; grčka riječ upravo znači: određeni (opredijeljeni) način, a latinska: izjavni, iskazni način, nije dakle točno prevedena.

infinitivus, t. j. modus: ἀπαρέμφατος, t. j. ἔγκλισις; grčki termin upravo znači: način, koji ne označuje jasno, a latinski znači: neodređeni (neopredijeljeni) način (protivno je indicativus), ni tu dakle prijevod nije točan.

interpungere: διαστίζειν; jednom i drugom glagolu je značenje rastavljati točkama; — *interpunctio:* διάστιξις, t. j. rastavljanje točkama.

intransitivus, verbum intransitivum: *τὸ ἀμετάβατον ῥῆμα;* oba izraza znače sasvim isto, što u nas: neprelazan.

masculinum, t. j. genus: *ἀρσενικόν*, t. j. *γένος*.

medium: τὸ μέσον ili *ἐπίμεσον*, t. j. ono, što je u sredini među aktivom i pasivom.

neutrum, t. j. genus: *οὐδέτερον* (t. j. *γένος*); i lat. i grč. izraz upravo znači: ni jedan ni drugi, t. j. ni muški ni ženski (rod).

nominativus, t. j. casus: *ὀνομαστική* (t. j. *πτῶσις*).

obiectum: τὸ ἀντικείμενον, t. j. ono, što je različno od subjekta, što mu kao nasuprot leži, to je značenje grčkom izrazu, a latinskom je: ono, što je nasuprot postavljeno; kad se kaže na pr. seljak ore njivu, tu objekt leži nasuprot subjektu ili postavljen mu je nasuprot, t. j. seljak je jedno, a njiva je drugo.

obliquus, casus obliqui: *πλάγιος, πλάγιοι πτώσεις*, t. j. kosi padeži, oni, koji nijesu uspravni; vidi *rectus*.

optativus, t. j. modus: *εὐκτική*, t. j. *ἔγκλισις*.

ordinale (t. j. redni broj): *τακτικός*, t. j. *ἀριθμός*.

participium: μετοχή; oba naziva znače oblik, koji je od česti pridjev, a od česti glagol.

passivum, t. j. verbum: *παθητικόν*, t. j. *ῥῆμα*.

perfectum, t. j. tempus: *συντελικός* (t. j. *χρόνος*).

persona (u sprezanju): *πρόσωπον;* latinska riječ znači: osoba, a grčka: lice (ili obraz) i osoba.

personalis, verbum personale: *προσωπικόν*, t. j. *ῥῆμα*.

pluralis, t. j. numerus: *πληθυντικός*, t. j. *ἀριθμός*.

plusquamperfectum, t. j. tempus: *ὑπερσυντελικός*, t. j. *χρόνος;* točno prevedena grčka riječ glasila bi latinski: superperfectum.

praedicatum: κατηγορία, i prva i druga riječ znači: ono, što se o kome ili o čemu izriče.

praepositio: πρόθεσις; prijedlozi se zato tako zovu, jer ponajviše stoje pred svojom riječi, ne svagda (na pr. lat. mecum, tecum, nobiscum, grč. *τούτου ἕνεκα*, t. j. toga radi).

praesens, t. j. tempus: *ἐνεστώς*, t. j. *χρόνος;* obje riječi znače: sadašnji.

pronomen: ἀντωνυμία, t. j. ono, što služi mjesto imena (imenice).

proprius, nomen proprium: *κύριον ὄνομα*.

reciprocus, pronomen reciprocum: *ἀντωνυμία ἀντανακλαστική* (upravo: zamjenica, koja se natrag odbija, koja se vraća, dakle povratna, isto znači i lat. pridjev); evropski gramatici novijega vremena

ne upotrebljavaju naziv „recipročan" u značenju „povratan", nego u značenju: „uzajaman" ili „uzajmičan", a za „povratan" upotrebljava se izraz *refleksivan* (refleksivne zamjenice, refleksivni glagoli), koji je načinjen u novija vremena od lat. glagola *reflecti* (t. j. natrag se pregibati), a stari rimski gramatici pridjeva *reflexivus* nijesu upotrebljavali niti su znali za nj.

rectus, casus recti: *ὀρθός, ὀρθαὶ πτώσεις,* t. j. uspravni padeži, oni, koji nijesu kosi, nijesu zavisni o drugim riječma, a to su nominativ i vokativ; drugi su padeži kosi.

relativus, pronomen relativum: *ἀναφορικός, ἀναφορικὴ ἀντωνυμία;* noviji su gramatici grčkome pridjevu promijenili značenje te pišu: anaforska zamjenica za zamjenicu trećega lica (on, njega, njemu . . .).

singularis, t. j. numerus: *ἑνικός,* t. j. *ἀριθμός.*

subiectum: τὸ ὑποκείμενον; subjekt se shvaća kao podloga, kao „podmet" govorenja, vidi *obiectum.*

subiunctivus, t. j. modus: *ὑποτακτική,* t. j. *ἔγκλισις;* pored *subiunctivus* upotrebljavalo se i *coniunctivus,* a oba ta naziva znače: svezani, privezani način (shvatalo se, da se radnja izrečena subjunktivom ili konjunktivom veže s radnjom, koja je u glavnoj rečenici izrečena indikativom ili imperativom); grčki izraz znači: podređeni način, znači radnju, koja je podređena radnji glavne rečenice. Vidi se, da latinski termini nijesu točan prijevod grčkoga, ali smisao se podudara.

substantivum: τὸ ὑπαρκτικόν, oba izraza znače isto, t. j. samostalna riječ, koja može sama za se biti.

superlativus, t. j. gradus: *ὑπέρθεσις,* oboje znači isto, t. j. što je postavljeno nad čim.

tempus (u sprezanju): *χρόνος.*

transitivus, verbum transitivum: *τὸ μεταβατικόν* ili *διαβατικόν,* t. j. *ῥῆμα;* i latinski i grčki izraz znače sasvim isto što u nas: prelazan.

verbum (t. j. glagol): *τὸ ῥῆμα,* oba izraza znače isto, t. j. riječ, izricanje, jer se glagolom izriče radnja subjekta ili stanje, u kom se subjekt nalazi.

vocalis: τὸ φωνῆεν, i tu oba izraza znače isto, t. j. ono, što ima svoj glas (lat. vox, grč. *φωνή*), što je glasno.

vocativus, t. j. casus: *κλητική,* t. j. *πτῶσις;* značenje je: padež, kojim se ko ili što zove.

Većinu ovih ovdje navedenih latinskih termina upotrebljavaju naši pisci u školskim gramatikama, a još više u drugim filološkim radnjama. Evo nekoliko primjera: akcenat, aktiv, dativ, deklinacija, elizija, futur, imperativ, infinitiv, komparativ, medij, nominativ, objekt, optativ, particip, predikat, relativ, singular, subjekt, superlativ, vokal, vokativ. Ovamo idu i riječi, za koje je već u gl. II rečeno da nijesu prevedene iz grčkoga jezika: gerundij, hijat, interjekcija, negacija, partikula, pozitiv. Pogotovu idu ovamo oni latinski termini, kojih nijesu načinili stari rimski gramatici, nego filolozi novijih vremena, kao što su: apozicija, apstraktan, atribut, augmentativ, kongruencija, konkretan, kopula, koreletivan, kvantiteta, — a riječ *refleksivan* već je spomenuta uz riječ reciprocus.

IV.

Rečeno je pod II, da drugi put, kojim su grčki gramatički termini ušli u naš jezik, vodi preko crkvenoslavenskog jezika. Ovdje je najprije nužno reći, iz kojih su upravo crkvenoslavenskih gramatika uzimali termine naši gramatici.

Najstarija štampana crkvenoslavenska gramatika je ona, koju je g. 1619. na svijet izdao ruski kaluđer, a poslije episkog i arhiepiskop Melentije Smotricki. Ta bi gramatika, i ako je u Rusiji dočekala nekoliko izdanja, ostala slavenosrpskim piscima u Srba nepoznata, da nije g. 1755. štampana u Rimniku pod natpisom: Граматика въ ползу и употребленiе отроковъ сербскихъ, — dakle crkvenoslavenska gramatika za srpsku mladež, a to će reći, i za druge srpske književne ljude. Najveći dio gramatičkih naziva prešao je iz knjige M. Smotrickoga u sve radnje ruskih pisaca, koji su što pisali o crkvenoslavenskom jeziku, a i u samu rusku gramatiku, u kojoj je ostao do naših dana. Nije Smotricki sve termine sam načinio, nego ih je dosta uzeo iz starijih rukopisnih crkvenoslavenskih gramatičkih radnja, kako se može vidjeti iz knjige V. Jagića štampane g. 1896. u Petrogradu: Codex Slovenicus rerum grammaticarum.

Gramatikom Smotrickoga (u rimničkom izdanju) obilno se poslužio Avram Mrazović, koji je g. 1811. u Budimu na svijet izdao svoju crkvenoslavensku gramatiku: Руководство къ славенстѣй грамматицѣ. U Mrazovićevoj je knjizi terminologija ponajviše ona, koju nalazimo u Smotrickoga.

Kad je Vuk Stef. Karadžić pisao g. 1814. svoju „Писменицу“, on nije znao za bolju knjigu, koje mu se u obradbi i rasporedu

građe i u terminologiji valja držati, negoli je Mrazovićevo „rukovodstvo”. Vuk je to i učinio u obilnoj mjeri, zato je terminologija u njegovoj „pismenici” mahom Mrazovićeva.

Ja ću sada navesti crkvenoslavenske gramatičke termine, ali ne sve potpuno, nego samo one, što ih je upotrebio Vuk u „pismenici” i malo kasnije (g. 1818) u svojoj „Граматици“. To je dosta, da čitatelj može vidjeti, kakovi su upravo ti termini, a dosta je i zato, što se crkvenoslavenski termini, koje upotrebljava Vuk u pomenute dvije svoje radnje, nalaze i u drugim srpskim gramatikama različnih pisaca iz 30-tih do 60-tih godina prošloga vijeka, pa ćemo ih sve potpuno vidjeti u drugom dijelu ovoga mojeg članka. Sasma su rijetki crkvenoslavenski termini u rečenim srpskim gramatikama, kojih nema u Vukovoj „pismenici” ni u „gramatici”.

V.

Najveći dio crkvenoslavenskih gramatičkih termina upravo su prevedeni iz grčkoga jezika (onako, kako su nekad prevedeni mnogi latinski termini); to se jasno vidi iz popisa, koji sada dolazi, a navodim ga po redu ćirilovske azbuke.

bezličan (bezlični glagoli, verba impersonalia): *ἀπρόσωπος*.

vid (glagolske radnje, što noviji njemački lingvisti zovu: Actionsart): *εἶδος* (lat. species).

viniteljni padež (accusativus): *αἰτιατική* (t. j. *πτῶσις*).

glagol (verbum): *ῥῆμα*.

dateljni padež (dativus): *δοτική* (t. j. *πτῶσις*).

dejstviteljni zalog (activum): *ἐνεργητικόν*.

zvateljni padež (vocativus): *κλητική* (t. j. *πτῶσις*).

imeniteljni padež (nominativus): *ὀνομαστική* (t. j. *πτῶσις*).

jedinstveni broj (singularis): *ἑνικός* (t. j. *ἀριθμός*).

jednosložan: *μονοσύλλαβος*.

lice (persona): *πρόσωπον*.

lični glagoli (verba personalia): *προσωπικὰ ῥήματα*.

mjestoimenije (pronomen): *ἀντωνυμία*.

množestveni broj (pluralis): *πληθυντικός* (t. j. *ἀριθμός*).

naklonjenije (t. j. način, modus): *ἔγκλισις* (upravo: nagib, naginjanje, nije mi jasno, zašto se tako zove).

naricateljno ime (nomen appellativum): *προσηγορικὸν ὄνομα*.

narječije (adverbium): *ἐπίρρημα*.

opća (opšta) imena (nomina communia): *ἐπίκοινα ὀνόματα*.

otnositeljno mjestoimenije (pronomen relativum): *ἀναφορικὴ ἀντωνυμία.*

padež (casus): *πτῶσις.*

predlog (praepositio): *πρόθεσις.*

prilagateljno ime (adiectivum): *ἐπίθετον.*

pričastije (participium): *μετοχή.*

rod (genus): *γένος.* Kao gramatički naziv grč. *γένος* upravo znači: spol, a slavenska riječ *rod* krivo je u tom značenju uzeta, jer ga niti ima niti može imati, a uzeta je zato, jer grč. *γένος* pored značenja „spol" može imati i značenje: rod, porod, postanje.

roditeljni padež (genetivus, genitivus): *γενική* (t. j. *πτῶσις*).

sabirateljno (sobirateljno) ime (nomen collectivum): *ἀθροιστικὸν ὄνομα.*

saglasno (soglasno) slovo (consonans): *τὸ σύμφωνον.*

sajuz (sojuz, coniunctio): *σύνδεσμος.*

sklonjenije (declinatio): *κλίσις.*

slog (upravo ono, što je složeno od glasova): *συλλαβή* (upravo ono, što je zajedno uzeto).

sopstveno ime (nomen proprium): *κύριον ὄνομα.*

sprezanje (спряженiе, coniugatio): *συζυγία.*

sravniteljni stepen (comparativus): *συγκριτικός* (t. j. *τρόπος*).

srednji zalog (medium): *τὸ μέσον.*

stradateljni zalog (passivum): *τὸ παθητικόν.*

ukazateljno mjestoimenije (pronomen demonstrativum): *δεικτικὴ ἀντωνυμία.*

član (articulus): *ἄρθρον.*

Ima nekoliko crkvenoslavenskih gramatičkih naziva, koji nijesu prevedeni iz grčkih, nego iz l a t i n s k i h. U tom ne će ništa čudno nalaziti onaj, ko zna, da je Smotricki bio učen čovjek, koji je dobro znao latinski. On je preveo one latinske termine, prema kojima ili nema grčkih, ili ako ih ima, činio mu se latinski termin zgodniji. Evo ovi su crkvenoslavenski nazivi prijevod latinskih: *izjaviteljno* naklonjenije: indicativus. — *meždometije:* interjectio. — *neopredjeljeno* naklonjenije: infinitivus (t. j. modus). — *položiteljni* stepen: positivus (t. j. gradus). — *pomagateljni* glagoli: verba auxiliaria. — *saslagateljno* (soslagateljno) naklonjenije: conjunctivus (t. j. modus). — *udarenije:* ictus; latinska je imenica izvedena od glagola „icere" (t. j. udarati), a rimski je gramatici nijesu upotrebljavali za obični govorni akcenat, nego za ritmički u građi stihova, t. j. *ictus* je bio „udarac" glasa u stopi, gdje se vokal dizao, gdje je bila t. zv. „arsis".

Smotricki je mislio, da može prijevod navedene lat. imenice *udarenije* uzeti i za akcenat u običnom govoru. Poslije Smotrickoga su Rusi pored *udarenije* upotrebljavali izraz *glasoudarenije* držeći, da jasnije naznačuje ono, što se hoće reći.

Među crkvenoslavenskim gramatičkim nazivima nalazi se nekoliko, koji nijesu prevedeni ni iz grčkih ni iz latinskih, nego su originalni. Ovamo idu termini (po redu ćirilovske azbuke):

zalog (genus verbi, *διάθεσις*); riječ *zalog* u crkvenoslavenskom i u ruskom jeziku upravo znači isto što i u našem jeziku, pa je teško — bar meni — dokučiti, kako se razvilo značenje, što ga *zalog* ima kao gramatički termin.

prevoshodni stepen (superlativus, *ὑπέρθεσις*).

samoglasno slovo (vocalis, *τὸ φωνῆεν*).

skazateljni padež (locativus), upravo padež, koji (osim drugoga) znači, da se o nekom ili o nečemu nešto kazuje.

srednji rod (genus neutrum, *γένος οὐδέτερον*), vrlo dobar izraz!

suštestviteljno ime (substantivum, *τὸ ὑπαρκτικόν*), upravo: ime, koje znači kakvo „suštestvo", t. j. biće).

tvoriteljni padež (instrumentalis), t. j. padež, koji (osim drugoga) znači, da se nešto nečim „tvori".

uravnjenje (comparatio, gradatio, *τρόπος*).

usječeni pridjevi, t. j. neodređeni; ni u latinskoj ni u grčkoj terminologiji nema za to naziva, jer „usječenih" pridjeva ne poznaje ni latinska ni grčka gramatika. Izraz „usječen" — u našem jeziku bolje bi se reklo „podsječen" — zgodno naznačuje ono, što se hoće da kaže, jer oblik na pr. *nov* prema obliku *novi* može se činiti usječen ili podsječen, ili u crkvenoslav. *nova, novo* prema *novaja, novoje.*

Srpski gramatici obilno upotrebljavahu crkvenoslavenske nazive sve do vremena, dok nije počela prodirati Daničićeva terminologija, t. j. do početka 70-tih godina prošloga vijeka. Poslije toga vremena ostalo je u našoj gramatičkoj terminologiji samo nekoliko crkvenoslavenskih naziva, ponajviše onih, koje je Daničić zadržao misleći, da mogu podnijeti i u najčistijem našem književnom jeziku. Ti su nazivi evo ovi: *glagol, lice, padež, prijedlog, rod, samoglasno* (ili *samoglasnik), savez* (ponašeno od „sajuz" ili „sojuz"), *sklanjati* (glagol načinjen prema imenici „sklonjenije"), *slog, sprezati* (glagol načinjen prema imenici:) *sprezanje, srednji* (rod).

U vrijeme, dok su srpski gramatici punim pregrštima uzimali nazive iz crkvenoslavenske terminologije, hrvatski su ih gramatici mnogo manje uzimali, i to ne neposredno iz crkvenoslavenskog jezika, nego iz srpskih gramatika. To nije nikakvo čudo, kad se pomisli, da je crkvenoslavenski jezik Hrvatima bio tuđ i gotovo nepoznat. Evo crkvenoslavenskih termina, koji se nalaze u starijim hrvatskim gramatikama, t. j. u onima, koje su štampane prije vremena, kad je Daničićeva terminologija počela ulaziti u običaj i među Hrvatima: *glagol* (u ono su vrijeme hrvatski gramatici pisali „glagolj"), *padež, sklanjanje — sklanjati, sprezanje — sprezati, srednji* (rod). Naziv *prijedlog* ne mora se ovamo uzimati, jer su ga hrvatski gramatici mogli sami načiniti prema lat. *praepositio,* kako su sami načinili i riječ *veznik* prema lat. *coniunctio.* Vrlo obične riječi crkvenoslavenskog podrijetla *lice, rod* nijesu hrvatski gramatici upotrebljavali, a *slog* se nalazi samo u jednoj onovremenoj hrvatskoj gramatici (u Mažuranićevoj).

VI.

U srpskohrvatskoj gramatičkoj terminologiji ima priličan broj naziva, koje su gramatici preveli iz latinskih. Ovamo idu nazivi: *čestica* (particula), *dionik* (participium, u Mažuranića), *osoba* (persona), *piknja* (punctum, — „piknja" je kajkavska imenica izvedena od glagola „pikati", koji znači lat. pungere, dakle „piknja" upravo punctum), *podmet* (subiectum, možda riječ „podmet" nijesu gramatici preveli neposredno iz lat. jezika, nego su je gotovu uzeli iz češkoga, a Česi su je načinili prema lat. subiectum), *pomoćni* glagoli (verba auxiliaria), *prelazni* i *neprelazni* glagoli (verba transitiva i intransitiva), *pridavnik* i *pridjev* (adiectivum), *tekući* i *tečni* suglasnici (liquidae), *trpno stanje* (passivum), *zaime* (pronomen), *zapovjedni način* (modus imperativus), *zarez* (incisum, ta latinska riječ ne znači baš ono, što Hrvati zovu „zarez", a Srbi „zapeta", nego znači „usjek" među rečenicama, čemu je pismeni znak naš „zarez"), *zijev* (hiatus), *željni način* (modus optativus). Možda idu ovamo i nazivi *prijedlog* i *veznik,* što su navedeni u gl. V pri kraju. Ne bi dobro bilo reći, da su neki od ovih naziva prevedeni iz grčkoga jezika (ispor. *μετοχή*, participium, — *εὐκτική*, optativus, — *ἀντωνυμία,* pronomen i t. d.); ne bi zato bilo dobro to reći, jer je našim gramaticima grčki jezik ponajviše bio sasvim nepoznat.

VII.

Srpski su gramatici nekoliko termina uzeli iz ruskoga jezika, među kojima su posve obični: *narječje* (t. j. dijalekt), *osnova, zapeta, zvučni* (suglasnici). Manje su obični: *glasoudarenije* (isto što udarenije, t. j. akcenat, vidi u V gl.), *odricanje* (t. j. nagacija), *veštestven* (veštestvena imena, t. j. nomina materialia).

Kako su Hrvati u vrijeme ilirskoga preporoda i malo poslije uzeli prilično mnoštvo riječi iz češkoga jezika, tako su njihovi onovremeni gramatici uzeli nekoliko gramatičkih termina iz istoga jezika. Vrijedno je istaći, da su od tih termina Srbi uzeli samo *spona*, ili bolje govoreći, uzeo ju je samo Novaković, i to zato, jer je mislio, da je to prava srpskohrvatska riječ. Za riječ *podmet* rečeno je u gl. VI, da bi mogla biti prevedena neposredno iz latinskog jezika, t. j. da nije uzeta iz češkoga podmět; ako li je naše *podmet* upravo češka riječ, onda su je Daničić i Novaković upotrebljavali zato, što su mislili, da je to dobro načinjena srpskohrvatska riječ. A sada evo popisa naših gramatičkih termina češkoga podrijetla (i to bez riječi *podmet*):

bodica (t. j. točka ili tačka, češki bodec, što je prevedeno iz lat. punctum), *iskriknik* (interjekcija, češ. vykřikník), *isuvak* (sinkopa, češ. vysuvka), *odsuvak* (afereza, češ. odsuvka), *predmet* (objekt, češ. předmět), *predsuvak* (proteza, češ. předsuvka), *prislov* (adverb, češ. příslovo ili příslovce), *sasuvak* (apokopa, češ. sesuvka), *skladnja* (sintaksa, češ. skladna), *spona* (kopula, češ. također spona), *usuvak* (epenteza, češ. vsuvka), *zasuvak* (epiteza, češ. zásuvka). Nije zališno dodati, da su neki od ovih naziva sasma rijetki u hrvatskoj terminologiji.

Ima nekoliko termina, što su ih naši gramatici (više hrvatski nego srpski) načinili prema njemačkom jeziku. To su ovi: *brojoriječ* (Zahlwort), *glavna izreka* (Hauptsatz), *jednobroj* (Einzahl), *panj* (Stamm), *riječna knjiga* i *slovoknjiga* (Wörterbuch, oboje u Jambrešića), *stavak* (Satz), *višebroj* (Mehrzahl), *vremenoriječ* (Zeitwort). Valja mi dodati, da se naziv *glavna rečenica* nalazi i u Daničića, zatim da se u njega nalazi i termin *prenesen* (na pr. preneseni smisao, preneseno značenje), što bi moglo biti uzeto iz njemačkoga „übertragen", a to je načinjeno prema lat. „translaticius", — ali je moguće, da je ovaj termin Daničić načinio neposredno prema latinskom jeziku. Za riječ *samoglasno (samoglasnik)* već je rečeno u gl. V, da je crkvenoslavenskog podrijetla, nije dakle nužno uzimati, da je načinjena prema njemačkom *Selbstlauter*.

U srpskohrvatskoj gramatičkoj terminologiji nalazi se priličan broj originalnih termina, t. j. koji nijesu uzeti iz crkvenoslavenskog ni iz ruskog ni iz češkog jezika, niti su načinjeni prema latinskom ili njemačkom. Takovi su (osim drugih) ovi nazivi: *dvojina* (dual), *glas* (sonus), *imenica* (supstantiv), *izreka* (njem. Satz), *jednina* (singular), *množina* (plural), *naglas* — *naglasak* (akcenat), *nastavak* (sufiks), *pogovor* (predikat), *poricanje* — *poricati* (negirati, negacija), *praznina* (hijat), *privezana rečenica* (njem. Nebensatz), *prilog* (adverb), *rečenica* (njem. Satz), *slitni* suglasnici (liquidae), *slovka* (syllaba), *zamjenica* (pronomen). Među takvim originalnim izrazima najviše ima onih, koje je načinio Daničić.

VIII.

Među velike zasluge, što ih ima Đ. Daničić za naš jezik, ide i to, što je on dotjerao i u znatnoj mjeri upravo stvorio našu modernu gramatičku terminologiju. Budući da taj dio Daničićeva rada nije u našoj učenoj književnosti nigdje, koliko ja znam, prikazan i osvijetljen, zato mislim, da ne će biti s gorega, ako ja to ovdje učinim. Gledaću, da kažem sve, što treba, kloneći se svake zališnosti.

Građu za pregled gramatičkih termina Daničićevih vadio sam iz ovih njegovih djela: 1. Мала српска граматика. У Бечу 1850, — 2. Србска синтакса. У Београду 1858, — 3. Граматика српска или хрватска, дио II: облици, шесто издање. У Загребу 1872, — 4. Историја облика српскога или хрватскога језика. У Биограду 1874, — 5. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, dio I. U Zagrebu 1880—1882. Prvu od ovih knjiga citiram skraćeno: *gram.*, — drugu: *sint.*, — treću: *obl.*, — četvrtu: *ist.*, petu: *rječn.* Brojeve, koji znače strane, metao sam, gdje mi se činilo potrebno, a izostavljao sam ih ondje, gdje sam mislio, da ih svaki može sam u dotičnim knjigama lako naći.

U Daničićevoj terminologiji valja razlikovati dvije grupe naziva: jedno su oni, koje je Daničić prvi upotrebio ne uzevši ih ni od koga, — drugo su oni, koje je već prije Daničića upotrebio koji pisac, a Daničić uzevši ih u svoju terminologiju dao im je kao neku sankciju, t. j. tim je posvjedočio, da on te nazive odobrava.

Da navedem prvu grupu Daničićevih gramatičkih naziva:

bašenje (negacija), gram. 36.

bašiti (negare), rječn. 17b.

broj (numerale), gram., obl.
dodatak (u rečenici), sint. 5, 126.
drugi glagolski pridjev (particip pasivni), gram., obl.
drugi red poređenja (komparativ), gram.
drugo predašnje vrijeme (imperfekt), gram., obl.
drugo složeno predašnje vrijeme (pluskvamperfekt), gram., obl.
dvojina (dual), obl. 21, 23, ist. 92, 221.
glagolski prilog predašnjega vremena (gerundium praeteriti), gram., obl., u ovoj drugoj knjizi ima i *prilog predašnji.*
glagolski prilog sadašnjega vremena (gerundium praesentis), gram., obl., u ovoj drugoj knjizi ima i *prilog sadašnji.*
govor (t. j. dio narječja, na pr. kad se reče: govor istočni, zapadni, južni), gram., obl.; riječ *govor* ima i Vuk u svome „kovčežiću", str. 30, ali u značenju: narječje.
izjednačeni dodatak (apozicija), sint. 6.
jednina (singular), gram., obl., ist.
krnja rečenica (eliptička), sint. 86, 407, 559, riječn. 9b, 13a, 19a, 45a.
krnjiti („krnji se osnova"), obl. 16.
množina (plural), gram., obl., ist.
nastavak (sufiks), gram., obl., sint. 28, 31, 34, ist. 300, 307, 317.
neodređena forma (infinitiv), sint. 122, 359.
neodređeni način (infinitiv), gram., obl.
neodređeni pridjevi (protivno: određeni), gram., obl.
neprelazni glagoli (intranzitivni), sint. 401, 402.
nesvršeni glagoli (imperfektivni), gram.
obličje (isto što oblik), obl. 59, ist. 47, 61.
oblik (forma), obl., riječn. 354b.
odredba (njem. Bestimmung), riječn. 3b, 4b, 5a.
određeni način (indikativ), gram., obl.
određeni pridjevi (protivno: neodređeni), gram., obl.
okrnjiti (elidirati): okrnjeni infinitiv (na pr. *dat* mjesto *dati*), riječn. 358a, *cijeć* okrnjeno od „cijeća", 781a, *'no* okrnjeno mjesto *»ono«*, 22b; ima i u obl. 11 (gdje se kaže, da je *veče* okrnjeno od *večer*), ist. 160, 164, 205.
pogodbeno vrijeme (bolje bi bilo: pogodbeni način, kondicional), gram., obl.
poređenje (komparacija), gram., obl.

poricanje (negacija), obl. 115, sint. 118, 126, ist. 341, riječn. 20b, 42a, 51a.

poricati (negirati), sint. 118, 126.

posao (služba, funkcija), sint. 516, riječn. 15b, 358b.

posljedak („pošljedak", posljedica), riječn. 20a.

potvrda (njem. Beleg), obl. 14, 49, 64.

potvrditi (njem. belegen), sint. 403, 410.

potvrđivanje (afirmacija), sint. 123.

potvrđivati (affirmare), sint. 272.

prelazni glagoli (tranzitivni), gram., obl.

premetati se (činiti metatezu): „krajnji su se glasovi premetali", ist. 149.

prenesen (preneseni smisao, preneseno značenje), sint. 177, 184, 192, 203, riječn. 97a; vidi o tom nazivu u gl. VII.

pridjev (adjektiv), gram., obl., sint.

prilog pređašnji, obl., vidi: glagolski prilog pređašnjega vremena.

prilog sadašnji, obl., vidi: glagolski prilog sadašnjega vremena.

prionuti (biti dometnut, na pr. *j* je prionulo u *taj, ovaj; a* je prionulo u gen. plur.), obl. 2, 33.

priročni dodatak (predikatni dodatak), sint. 5, 582.

prirok (predikat), sint. 1, 7, 408.

privezana rečenica (njem. Nebensatz), riječn. 45a, 47a, 357a.

prosti brojevi (kardinalni), gram., obl.

prosti pridjevi (isto što neodređeni), gram.

prvi glagolski pridjev (na pr. čuvao, čuvala), gram., obl.

prvo pređašnje vrijeme (aorist), gram., obl.

prvo složeno pređašnje vrijeme (na pr. čuvao sam), gram., obl.

razdio (u diobi konjugacije), gram., obl.

rečenica (njem. Satz), sint. 1, 559, riječn. 45a, 68a, 71a, 73b.

samostavna riječ (supstantiv), gram. 5, sint. 22, 150, 571.

sastavak (kopula) sint. 2 (mislim, da je samo tu).

savez (konjunkcija), obl. 1, sint. 1, riječn. 5b, 6b, 17b.

sažeti (kontrahirati), ist. 337.

sažimanje (kontrakcija), ist. 53, 57.

sažimati (kontrahirati), ist. 67, 299.

slijevanje (kontrakcija), obl. 93.

slijevati se (kontrahirati se), obl. 23, 34, 87, ist. 167, 171, 258 (na str. 67: slivati se).

sliti se (kontrahirati se), obl. 53, 93.

složeno prošlo vrijeme (isto što: prvo složeno pređašnje vrijeme), rječn. 47a.

spojeni dodatak (atribut), sint. 6.

svršeni glagoli (perfektivni), gram., obl.

tjelesan (konkretan): stvari tjelesne, sint. 275, 577, rječn. 395b, 952b, 953a.

treći red poredenja (superlativ), gram., obl.

udvajati (reduplicirati), potvrde vidi u Ivekovićevu rječniku.

udvojavati (isto što udvajati), ist. 256, 343.

uman (apstraktan): stvari umne, štogod umno, sint. 299, 456, 483, rječn. 296b, 395b, 543b.

uzvik (interjekcija), rječn. 3a, 34a, 40b.

vrsta (u diobi konjugacije), gram., obl., ist.

zamjenica (pronomen), gram., obl., sint. 364.

zapovjedni način (imperativ), gram., obl.

završetak (njem. Endung), ist. 2, 46.

zijev (hiatus), obl. 84, 87.

zijevanje (isto što zijev), obl. 56, 77, 86.

Ovamo ide i naziv *osnova* (njem. Stamm), gram., obl., ist., koju je Daničić prvi uzeo iz ruskoga jezika.

Ja mislim, da i nazivi: *istočni, zapadni* govor (t. j. ekavski, ikavski) potječu od Daničića, koji ih ima u gram. i u obl., pa da ih je od njega (upravo iz njegove gram.) uzeo Vuk i unio u svoj rječnik (izd. 1852); naziv *južni* govor (t. j. ijekavski) ima također Daničić u one dvije svoje knjige, ali ga već prije Daničića ima Vuk u svojim „Pismima" (1845) na str. 19.

Među navedenim nazivima nalazi se nekoliko, koji su ostali samo Daničićevi, t. j. nijesu ih drugi naši gramatici primili: bašenje, izjednačeni dodatak, priročni dodatak, spojeni dodatak, samostavna riječ, stvari tjelesne i umne. Mjesto tih izraza upotrebljavaju naši gramatici druge, njima obićnije riječi ili naše ili latinske, dakle: poricanje ili nijekanje ili negacija, apozicija, predikativni dodatak, atribut, imenica ili supstantiv, konkretan, apstraktan.

Neki od navedenih Daničićevih termina tako su dobri, da im se ne može ništa zabaviti, to su: dvojina, jednina, množina, nastavak, oblik i obličje, odredba, osnova, potvrda i potvrđivati, privezana rečenica, prionuti, rečenica, zamjenica.

Ali nekim se Daničićevim izrazima može štogod zabaviti. Tako na pr. nije dobar njegov izraz *neodređeni način* za infinitiv, jer infinitiv nije način (t. j. modus), kao što su imperativ i kondicional

(a u drugim jezicima još i konjunktiv i optativ); bolje je: neodređeni oblik, — nije dobro ni kondicional zvati: pogodbeno *vrijeme*, jer je kondicional način, a nije vrijeme. Perfektivne glagole nije dobro zvati *svršeni*, jer među perfektivnim glagolima samo su neki svršeni, t. j. oni, koji znače svršetak radnje, na pr. donijeti, izgovoriti, izraditi, popiti, pretrpjeti; ima i takovih perfektivnih glagola, koji znače početak radnje, na pr. nadrijeti, nagristi, progovoriti, protužiti, zagudjeti, zapjevati; mnogi znače uopće trenutnu radnju bez obzira na početak ili na svršetak, na pr. dirnuti, kúpiti, lupiti, taknuti, viknuti, vratiti. Zato je za perfektivne glagole najbolje ime *trenutni* (lat. momentani).

Odjelito treba da ovdje spomenem nazive *prirok* i *sastavak*. Otkle Daničiću prvi od ta dva naziva, to on ne kaže nigdje, ali nam je to otkrio njegov prijatelj Jovan Bošković, koji je to mogao dobro znati, jer mu je jamačno sam Daničić rekao. U Novakovićevu časopisu „Вила“ za g. 1867 na str. 126 kaže Bošković, da je riječ *prirok* Daničić uzeo iz suprasaljskog spomenika, gdje na str. 199 (Miklošićeva izdanja) stoji: Житие Iоанна игумена, емуже прирокъ схоластикъ. Miklošić u svome staroslovenskom rječniku postavlja riječi прирокъ s punim pravom značenje lat. cognomen, t. j. pridjevak. Daničić nije dakle dobro učinio, što je riječ *prirok* uzeo u značenju „predikat”; ako ju je već htio uzeti, trebalo joj je dati značenje: adjektiv ili apozicija.

Ni riječ *sastavak* za lat. copula nije dobra, jer ona, kako pravo kaže Novaković u predgovoru svoje „sintakse” (1879), ne može imati značenje: ono, što sastavlja, a ni: ono, čim je što sastavljeno (a to znači lat. copula), nego *sastavak* može značiti samo ono, što je sastavljeno; ispor. dometak (t. j. ono, što je dometnuto), izrezak (ono, što je izrezano), odlomak (što je odlomljeno), popravak (što je popravljeno), upletak (što je upleteno). Daničić se dakle, premda je bio prvoklasni znalac našega jezika, prevario uzevši riječ *sastavak* za lat. copula, ali se može ispričati, jer je to učinio, ako se ne varam, samo na jednom jedinom mjestu svoje sintakse. Zanimljivo je, da se u značenju iste riječi prevario i M. A. Reljković, koji u svojoj gramatici (I. izd. 1767) na str. 243 uzima riječ *sastavak* za lat. coniunctio, dakle za ono, što veže (a ne za ono, što je vezano).

Svak mora priznati, da su u terminologiji svake struke najbolji oni izrazi, koji se sastoje od jedne cigle riječi, ali često se moraju uzeti po dvije riječi, kako je na pr. u Daničića *prilog predašnji*,

zapovjedni način. Takvi izrazi mogu podnijeti, osobito ako ih u kojoj terminologiji nije previše. Teže se podnose nazivi od tri riječi, a još teže od četiri, kao što su na pr. *prvo pređašnje vrijeme, prvi glagolski pridjev, drugi glagolski pridjev, — glagolski pridjev pređašnjega vremena, glagolski prilog sadašnjega vremena, prvo složeno pređašnje vrijeme, drugo složeno pređašnje vrijeme.* Za te i takve termine ako se i ne može reći da su pogrešni, ali valja priznati, da su razvučeni i glomazni. — I u drugih pisaca ima dosta takovih glomaznih naziva (vidi u II. glavi drugoga dijela).

Veliki je nedostatak u Daničićevoj terminologiji, što u njoj nigdje nema imena ni jednome od naših akcenata. On je o našim akcentima napisao nekoliko radnja trajne vrijednosti, ali njihovim imenima nigdje ni traga; kad mu treba koji od akcenata nazvati, on ga ne naziva, nego mu napiše znak te kaže na pr. akc. \\, akc. \ i t. d. Treba se čuditi, kako Daničić nije opazio, da taj način može podnijeti, kad se o akcentima što p i š e, ali šta je onda, ako se o njima g o v o r i? Hoćemo li ih prstom po zraku pisati?!

Da je Daničićeva terminologija prodrla ako ne sasvim, a ono gotovo sasvim u naše gramatike i škole, za to imaju na srpskoj strani najviše zasluge Bošković i Novaković, a na hrvatskoj pisac školskih gramatika M. Divković, koji ju je usvojio već u prvim izdanjima svojih knjiga počevši od g. 1879.

IX.

Ovdje ću da navedem drugu grupu Daničićevih gramatičkih termina.

bezličan: bezlični glagoli (impersonalni), sint. 3, 124.
broj (t. j. singular ili plural ili dual), gram. 5.
buduće vrijeme (futur), gram., obl., riječn. 371 b.
glagol (verbum) u svim djelima veoma često.
glas (njem. Laut), gram., obl., ist. 1, 149.
glavna rečenica (njem. Hauptsatz), riječn. 45a, 47b, 357a.
grleni (t. j. glas, guturalni), ist. 53, 57, 208.
imenica (supstantiv), obl.
lice (persona), gram., obl., sint. 364.
lične zamjenice (personalne), obl., *lični* nastavak, ist. 300, 307, 317.
muški rod (maskulin), gram., obl., ist.
način (modus), gram., obl.

odricanje (negacija), gram.
padež (casus), gram., obl., sint.
podmet (subjekt), sint. 1, 7, 580; o tom nazivu vidi u gl. VI i VII.
pomoćni glagol (verbum auxiliare), rječn. 13a, 17b.
povratna zamjenica (refleksivna), sint. 117, 364.
prijedlog (prepozicija), gram., obl., sint.
prilog (adverb), obl., sint. 1, 609.
redni brojevi (ordinalia), gram., obl.
rod (genus), gram., ob.
sadašnje vrijeme (prezent), gram., obl., ist.
samoglasno (vokal), ist. 4, 144, 165; *samoglasno slovo*, gram., obl.
slog (syllaba), gram., obl., ist. 297.
slovo (litera, ponajviše njem. Laut), gram.
srednji glagoli (verba neutra), gram., obl.; *srednji* rod (neutrum), gram., obl., ist.
suglasno (s vokalom *u* mjesto crkvenoslavenskog *o*, konsonant), ist. 3, 87, 143; *suglasno* slovo, gram., obl.
usklik (interjekcija), obl. 1, ist. 30.
vrijeme (tempus), gram., obl.
ženski rod (femininum), gram., obl. ist.

Jamačno će se mnogi čitatelji začuditi, kad među terminima druge grupe opaze termin *imenica.* Ja sam taj termin zato metnuo u ovu glavu, a ne u VIII, jer ga nije načinio Daničić, nego Bošković. Evo šta o tome kaže sam Daničić u predgovoru drugome izdanju svojih »oblika« (Biograd 1863): »Riječ *imenica* za substantivum, koje nikako ne mogu odobriti, upotrebio sam samo zato, što ju je upotrebio prijatelj moj Jovan Bošković u svojem »Izvodu iz srpske gramatike I« (Biograd 1863), pak nijesam rad, da bude zabune, ako bi ko htio učiti iz ove dvije knjige, koje mogu dopuniti jedna drugu ... Mjesto te riječi može biti da bi za nevolju bolja bila *zasebnica* značeći nešto, što za sebe ili samo sobom jest.« — Daničić ne kaže, zašto *imenica* nije dobra riječ; ja mislim, da mu zato nije bila po volji, što riječ *ime* i u starijoj i u novijoj gramatici služi ne samo za supstantive, nego i za adjektive i za brojeve, pa bi i riječ *imenica,* koja je izvedena od riječi *ime,* imala sve to troje da znači. Daničić je jamačno mislio na izvedene supstantive s nastavkom *ica,* koji isto znače, što i oni supstantivi, od kojih su

izvedeni; takovi su (osim drugih) ovi supstantivi: busenica, grahorica, kamenica, mlinica, ralica. Prema tome bi dakle i riječ imenica imala da znači isto što *ime*, dakle ne samo supstantiv, nego i adjektiv i broj. Ali treba uzeti na um, da ima i takvih izvedenih supstantiva s nastavkom *ica*, kojima je i značenje izvedeno od značenja onih, od kojih su same izvedene; evo ih nekoliko: bremenica, burmutica, medica, ognjica, pojasica. Ti supstantivi ne znače isto što: breme, burmut, med, oganj, pojas, nego nešto različno, što doduše lako izlazi iz značenja ovih supstantiva. Zašto dakle ne bi riječ *imenica* mogla značiti samo: supstantiv, premda riječ *ime* ima šire značenje? I ako naziv *imenica* nije Daničiću bio po ćudi, on ga je ipak upotrebljavao u svim izdanjima svojih »oblika« (i u posljednjem, sedmom, g. 1874), zato mi je za čudo, zašto ga je sasvim isključio iz svoje »istorije oblika«, gdje je imao na veoma mnogim mjestima priliku, da ga upotrebi, a nije htio, nego svuda mjesto *imenica* uzima *riječ*, na pr. na str. 5: *riječi* srednjega roda, na str. 9: između *riječi* ženskih, na str. 14: u *riječi* muškoga i srednjega roda, na str. 15: *riječ* srednjega roda tlo i t. d. Ni u svojoj knjizi »Osnove« (1876) ne upotrebljava Daničić riječ *imenica*, nego mjesto nje: supstantiv; a mislim, da ni u »Rječniku« nema izraza *imenica*. Daničić je dakle pomalo odbacio izraz, koji mu od prvoga početka nije bio po volji. — Za riječ *zasebnica*, koju je Daničić načinio i mislio, da je »za nevolju« bolja od riječi *imenica*, imam napomenuti, da je Daničić nikad nije ni u jednoj svojoj radnji upotrebio, a nije ni drugi niko.

Još treba da kažem nekoliko riječi o imenima pojedinih padeža, kako ih Daničić zove. U gram., u obl. i u sint. ima on imena: *prvi padež* (t. j. nominativ), *drugi padež* (t. j. genitiv), *treći padež* (t. j. dativ) i t. d. O tim imenima imam reći: samo za nominativ može se odobriti ime: prvi padež, jer je nominativ padež subjekta, a subjekt je pored predikata najvažniji dio rečenice, — ali zašto bi genitiv bio drugi padež, zašto dativ treći i t. d., to je posve samovoljno, jer svaki padež osim nominativa može biti drugi, svaki može biti treći, četvrti i t. d. Da je to istina, to nam pokazuje sanskrtska gramatika, u kojoj su staroindijski gramatici padeže po međusobnoj srodnosti poređali ovako: nominativ, akuzativ, instrumental, dativ, ablativ, genitiv, lokativ, vokativ. Tu je dakle nominativ prvi padež, akuzativ je drugi, instrumental je treći i t. d. Jednom riječju: imena padeža po brojevima nemaju razložitog te-

melja. To je sam Daničić osjećao pišući kasnija svoja djela: »Istoriju oblika« i »Rječnik«, zato u njima za padeže upotrebljava imena nominativ, genitiv, dativ i t. d.

Sva je prilika, da je Daničić gdjekoji naziv druge grupe ipak sam načinio, premda se prije početka njegova književnog rada nalazi u gramatici drugoga kojeg pisca. To zato može biti, jer Daničić u vrijeme, kad je koji svoj naziv prvi put upotrebio, mogao je ne samo ne znati, da ga je već drugi ko upotrebio, nego mu je i sama dotična knjiga mogla biti nepoznata, na pr. Starčevićeva »Ričosložnica« iz g. 1812, Babukićeva »Osnova slovnice« iz g. 1836, Mažuranićevi »Temelji« iz g. 1839. Moglo bi dakle biti, da se Daničić sam domislio nazivima: *glas* (njem. Laut), *grleni, prilog*, a možda i još kojemu, premda se nalaze u starijim gramatikama.

X.

Daničić u početku svoga književnog rada ne bijaše prijatelj grčko-latinskim gramatičkim terminima u našem jeziku. To se vidi otud, što u njegovoj »maloj gramatici« imaju samo dva takva naziva; to su: *gramatika* (u natpisu knjige) i *akcenat;* isto je tako u »oblicima«, koji su upravo malo prerađena »mala gramatika«. Ali to je neraspoloženje Daničićevo pomalo popuštalo, zato vidimo, da već u »sintaksi« ima nešto malo rečenih termina: *sintaksa* 1, *aktivna* i *pasivna forma* 226, 227, 571, *apstraktan* 52, *kolektivan* 256, 534, 626, *komparativ* 265. Mnogo više takovih termina ima u »istoriji obl.«, na pr. *adjektiv, aktivan, aorist, infinitiv, nominalan, nominativ, particip, pasivan, pronominalan* i t. d. (pored *jednina, lice, množina, nastavak, rod, sadašnje vrijeme).* Obilno ima takovih termina u »Rječniku«, na pr. *akcenat, aorist, imperativ, imperfekat, kondicional, particip, predikat, subjekat* i dr.

DRUGI DIO.

Što je zadatak ovome dijelu, to kaže natpis radnje, koji se doduše proteže na oba dijela, ali je prvi dio upravo pristup ili uvod u drugi. Ja dakle hoću ovdje da prikažem u pregledu svukoliku našu gramatičku terminologiju, kako je nalazimo u gramatikama i u rječnicima našega jezika triju posljednjih vijekova. U tom sam poslu išao do svršetka XIX vijeka, ali ne sasvim potpuno, jer nijesam upotrebio nekoliko manje znatnih gramatika i rječnika iz

posljednjih decenija toga vijeka držeći, da će i bez njih ova radnja biti u glavnome potpuna. Nijesam upotrebio ni moje velike ni male (školske) gramatike, koje su doduše štampane na samom svršetku XIX vijeka (1899), ali je mala gramatika izlazila u XX vijeku više puta na svijet, i posljednje joj je (deseto) izdanje iz g. 1928, a što se tiče velike gramatike (»Gramatika i stilistika«), ona je već poodavno priređena za novo izdanje, koje će se valjda početi skoro štampati. Ja dakle kao gramatički pisac pripadam XX vijeku, a još treba dodati, da sam ja u drugom (1901) i u kasnijim izdanjima moje male gramtike terminologiju dotjerivao i mijenjao tako, da je ona u posljednjem izdanju dosta različna od terminologije, kakva je bila u prvome. A i u novom izdanju velike gramatike biće terminologija ponešto drukčija, negoli je u izdanju g. 1899. Ja dakle ako nijesam htio zaći u XX vijek, nijesam mogao za ovu radnju upotrebiti mojih gramatika.

Nikakve građe za ovaj moj posao nema u onim gramatikama našega jezika, koje su pisane latinski, talijanski i njemački, zato se samo po sebi razumije, da ih nijesam mogao upotrebiti. Nijesam upotrebio ni gramatika tuđih jezika, koje su pisane našim jezikom, jer su se pisci tih knjiga služili ponajviše terminologijom, koju su nalazili u gramatikama srpskohrvatskim, što su pisane srpskohrvatskim jezikom. Izuzetak sam načinio samo s Mikaljinom talijanskom gramatikom, jer je ta knjižica pored Mikaljina rječnika najstariji izvor za našu gramatičku terminologiju (i ako je vrlo ogodan).

Uza svaki termin u prvoj glavi pregleda, što dalje dolazi, stavljeno je prezime pisca, koji ga u svojoj gramatici ili u svojem rječniku upotrebljava. A da bi se znalo, koji su to pisci i kad su im dotična djela štampana, zato sad navodim popis upotrebljenih pisaca i njihovih gramatika ili rječnika.

Babukić: Osnova slovnice slavjanske narečja ilirskoga, napisao Vjekoslav Babukić. U Zagrebu 1836 (godina je zabilježena iza predgovora na str. XIII).

Babukić: Ilirska slovnica, sastavio Vjekoslav Babukić. U Zagrebu 1854.

Bjelostjenac: Joannis Belostenec Gazophylacium seu Latino-Illyricorum onomatum aerarium. Zagrabiae 1740.

Bošković: Извод из српске граматике за ученике средњих школа, израдио Јован Бошковић. Књига прва, о гласовима и речима. Треће издање. У Београду 1867.

Daničić, koja su mu djela upotrebljena, to je rečeno u prvom dijelu gl. VIII.

Della Bella: Dizionario italiano, latino, illirico, opera del p. Ardelio Della Bella. In Venezia 1728.

Divković: Oblici i sintaksa hrvatskoga jezika, napisao Mirko Divković. Izdanje sedmo. U Zagrebu 1898 (prvo je izdanje štampano g. 1879 i 1881). U »pregled« je uzeto samo ono, čega nema u Babukića, Mažuranića, Vebera, u Daničića i u Novakovića.

Đurkovečki: Kroatisch-slavische Sprachlehre herausgegeben durch Joseph Đurkovečki. Pesth 1826. Gramatika nije pisana samo njemački, nego i hrvatski (upravo kajkavski).

Jagić: Gramatika jezika hrvatskoga osnovana na starobugarskoj slovjenštini, napisao V. Jagić. Dio prvi, glasovi. U Zagrebu 1864.

Jambrešić: Lexicon Latinum interpretatione Illyrica, Germanica, Hungarica ab Andrea »Jambressich«. Zagrabiae 1742.

Mažuranić: Temelji ilirskoga i latinskoga jezika (napisao A. Mažuranić, pisac se potpisuje pod predgovorom). U Zagrebu 1839.

Mažuranić: Slovnica hrvatska, dio I, rječosložje, napisao A. Mažuranić. U Zagrebu 1859 (štampana su još tri izdanja, ali u njima nema promjene u terminologiji).

Mikalja: Gramatika talijanska ukratko, upisa Jakov Mikalja. U Loretu 1649.

Mikalja: Blago jezika slovinskoga ili slovnik, u kome izgovaraju se riječi slovinske latinski i djački, Thesaurus linguae illyricae ... labore P. Jacobi Micalia. Loureti 1649.

Milaković: Србска грамматика састављена за црногорску младеж. У Црној Гори у књигопечатњи правитеља црногорскога. 1838. Pisac se nigdje ne imenuje, ali da ju je napisao (Dimitrije) Milaković, to kaže Daničić u svojoj „maloj srpskoj gramatici", str. 42 i 53.

Ninković: Србска грамматика од Петра Нинковића, друго поправљено и умножено изданіе. У Новом Саду 1856.

Novaković: Српска граматика, први део, наука о гласовима, написао Стојан Новаковић. У Београду 1879, — други део, наука о основама. У Београду 1880, — трећи део, наука о облицима. У Београду 1879, — четврти део, наука о реченицама, синтакса. У Београду 1879.

Novaković: Српска граматика, написао Стојан Новаковић. У Београду 1894. Ovo je cjelokupno izdanje odjelito štampanih malih gramatika g. 1879 i 1880.

Popović: Српска граматика или писменица од Јована Поповића. У Новом Саду 1843.

Reljković: Nova slavonska i nimačka gramatika, napisao Matija Antun Relković. Agram 1767 (drugo je izdanje štampano g. 1774, ali terminologija nije promijenjena).

Starčević: Nova ričoslovica ilirička, napisao Šime Starčević. U Trstu 1812.

Stuli: Joachimi Stulli, lexicon latino-italico-illyricum. I. II. Budae 1801.

Stulli: Joakima Stulli Dubrovčanina rječosložje (u tom je rječniku naš jezik na prvom mjestu, onda dolazi talijanski, napokon latinski). I. II. U Dubrovniku 1806.

Šulek: Deutsch-kroatisches Wörterbuch von Bogoslav Šulek. Njemačko-hrvatski rječnik. I. II. U Zagrebu 1860.

Šulek: Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenoga nazivlja, sastavio Bogoslav Šulek. U Zagrebu 1874.

Veber: Slovnica hrvatska, napisao Adolf Veber. U Zagrebu 1876 (ne kaže se, koje je izdanje, prvo nije). U »pregled« se uzima samo ono, čega nema u Babukića ni u Mažuranića.

Volarić: Ilirska slovnica za početne učionice, napisao Franjo Volarić. U Trstu 1852 (drugo nepromijenjeno izdanje štampano je g. 1854). U »pregled« se uzima samo ono, što nije uzeto od Babukića (1836) i od Mažuranića (1839).

Voltidži: Ričoslovnik iliričkoga, italijanskoga i nimačkoga jezika od Jose Voltiggi. U Beču 1803.

Vujić: Србска граматика за гимназијалну младеж, написао Владимир Вуић. У Београду 1856.

Vuk: Писменица србскога језика по говору простога народа написана Вуком Стефановићем, Србијанцем. У Виенни 1814.

Vuk: Српска граматика 1818 (pred „Рјечником").

Vuk: Главна свршивања суштествителни и прилагателни имена у српском језику, штампано у књизи: Даница, забавник за годину 1828. У Бечу.

Zaharijević: Србска грамматика од Илије Захаријевића. У Београду 1847.

Budući da je nazive, koji se u »pregledu« navode, ponajviše u dotičnim knjigama lako naći, zato strane, gdje se koji naziv nalazi, bilježim samo ondje, gdje mislim, da bi ga malo teže bilo naći. Iz Daničićevih knjiga ne bilježim strana ni uz koji termin, jer su zabilježene, gdje treba, u VIII i IX glavi prvoga dijela. Brojevi godina uz neka imena znače djelo, koje je te godine štampano, a uz ime »Novaković« gdje nema nikakve naznake, to znači gramatiku štampanu g. 1894.

Pregled, koji sad dolazi, razdijeljen je u tri glave; u prvoj su svi srpskohrvatski termini, kako ih nađoh u upotrebljenim izvorima (ako mi nije koji, po slabosti ljudskoj, izmakao) poredani abecednim redom; uza svaki je termin metnuto, što se moglo kraće, njegovo značenje i prezime pisca, koji ga upotrebljava. Ta su prezimena poređana također abecednim redom, a koji je pisac stariji, koji li je mlađi, to čitatelj vrlo lako može razabrati iz naznačene literature. U drugoj se glavi nalaze latinsko-grčke riječi poredane alfabetskim redom i uza svaku je metnut iz prve glave srpskohrvatski termin, koji joj odgovara; kažem: latinsko-grčke riječi, a ne: latinsko-grčki termini, jer nijesu tamo sve sami izrazi iz latinsko-grčke gramatičke terminologije, nego ima nekoliko izraza, koji nijesu termini, nego sasvim obične riječi uzete za nevolju (gdje nema pravoga termina), da bi ovaj ili onaj srpskohrvatski naziv mogao naći svoje mjesto u prvoj glavi pregleda. Prema nekim takovim srpskohrvatskim terminima nema ni u njemačkoj gramatičkoj terminologiji izraza, koji bi im odgovarali, a gdje ima njemački gramatički termin, a nema latinsko-grčkoga, takove sam njemačke termine metnuo u treću glavu i uza svaki naznačio dotični termin iz našega jezika. Ni u drugoj ni u trećoj glavi nije ni malo nužno navoditi prezimena upotrebljenih pisaca, jer ta prezimena može čitatelj bez ikakvoga truda naći u prvoj glavi. Zato bi značilo sasvim bez potrebe povećati obujam ove radnje, kad bi se i u tim glavama navodila prezimena pisaca. U četvrtoj se glavi pregleda nalaze imena naših akcenata iz upotrebljenih izvora; metnuo sam ta imena zato u osobitu glavu, jer im u drugoj i u trećoj glavi ne mogoh naći mjesta.

U prvoj glavi mnogi se termini navode u pluralu, jer ih tako navode upotrebljeni izvori, a u drugoj i trećoj glavi ja ih navodim u singularu, na pr. *brojna imenica* mjesto *brojne imenice.*

PREGLED.

I.

abeceda (alfabet), Šulek 1860. 1874, Veber.

bašenje (negacija), Daničić.

bašiti (negare), Daničić.

bezdušan (»imena bezdušnih stvari«, t. j. koje znače nešto neživo), Vuk 1814.

bezličan (bezlični glagoli, verba impersonalia), Daničić, Milaković, Ninković, Popović, Vujić, Vuk 1814, Zaharijević.

bezvučni konsonanti (stimmlos, tonlos), Divković.

blagoglasje (eufonija), Mažuranić 1859, Ninković.

bodica (punctum, vidi u gl. VII prvoga dijela), Šulek 1860.

broj (numerale), Bošković, Daničić, Novaković. — *broj* (numerus, u deklinaciji i u konjugaciji), Milaković, Stuli 1901. 1806, Vuk 1814, Zaharijević. — *broj množine* (upravo: »vnožine broj«, pluralis), Bjelostjenac. — *broj od veće* (pluralis), Della Bella. — *broj većine* (pluralis), Mikalja gram.

brojiteljno ime (numerale, načinjeno prema rus. числительное имя), Milaković, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

brojne imenice (na pr. dvojica, trojica . . .), Bošković. — *brojni pridjevi* (na pr. dvojak, trojak . . .), Bošković. — *brojni prilozi* (na pr. jednom, prvom, dvojinom), Bošković.

brojnik (numerale), Babukić 1854, Mažuranić 1859, Šulek 1860. 1874. — *brojnik* (numerus, t. j. singular ili plural), Đurkovečki. — *brojno ime* (numerale), Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1859, Milaković, Ninković.

brojoriječ (upravo: brojorič, vidi u prvom dijelu gl. VII), Starčević.

buduće drugo vrijeme (na pr. kad budem čitao), Ninković. — *buduće prošasto vrijeme* (futurum exactum), Mažuranić 1839. — *buduće prošlo vrijeme* (na pr. biću kupovao), Mažuranić 1859, vidi: prošlo buduće vrijeme. — *buduće prvo vrijeme* (na pr. gledaću), Ninković. — *buduće vrijeme* (futurum), Babukić 1836, Daničić, Đurkovečki, Mažuranić 1839. 1859, Milaković, Novaković, Popović, Starčević, Šulek 1860. 1874, Vuić, Vuk 1814 (»budušte«), 1818, Zaharijević.

cio (pridjevi cijeli ili određeni), Milaković, Vujić, Vuk 1814, Zaharijević; isp. usječen.

čakavac, čakavski, Babukić 1854.

čestica (partikula), Babukić 1854, Mažuranić 1859, Šulek 1860. 1874, Vujić (upravo: častica).

čestiv (frequentativus), Stuli 1801.

četveročlani period (viergliedrig), Zaharijević.

čineća riječ (ili riječ čineća, verbum activum), Bjelostjenac, Della Bella (verbo attivo), Mikalja gram., Stuli 1801. 1806.

čineća fela (aktiv), Mažuranić 1839.

čineća vrst, Đurkovečki.

čineći glagol (t. j. aktivni), Mažuranić 1839.

čineći način (aktiv), Babukić 1854.

čisliteljno ime (numerale, iz ruskoga jezika), Popović.

čislo (broj, t. j. singular, plural), Popović.

član (articulus, v. u prvom dijelu gl. V), Šulek 1874, Vuk 1818 (str. 47).

članak (isto što član), Mikalja gram.

črknja (t. j. zarez, zapeta), Babukić 1854, Bjelostjenac, Mažuranić 1839, Šulek 1860. 1874.

ćirilica (ćirilovsko pismo), Bošković, Novaković.

ćirilovski, Bošković.

ćurilica (isto što ćirilica, vidi u Vukovu rječniku), Stuli 1806 (zlo protumačeno: literae elementares, tal. alfabeto).

dajevnik (dativ), Đurkovečki.

dateljan (bez imenice »padež«), Stuli 1806.

dateljni (datelni) *padež* (dativ). Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1839. 1859, Milaković, Popović, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

davno minulo vrijeme (pluskvamperfekt), Šulek 1860.

davno prošasto vrijeme (pluskvamperfekt), Mažuranić 1839.

davno prošavše vrijeme (pluskvamperfekt), Ninković, Popović, Zaharijević.

davno prošavše vrijeme prvo (na pr. govorio sam), Vuk 1814.

davno prošavše vrijeme drugo (pluskvamperfekt), Vuk 1814.

davno prošlo vrijeme (pluskvamperfekt), Babukić 1854, Novaković, Šulek 1860. 1874, Vujić.

dijelni brojevi (numeralia distributiva), Mažuranić (»delni«).

dijelnikoriječ (particip), Đurkovečki (»delnikoreč«), Mažuranić 1839.

dijelnikorječje (particip), Jambrešić.

dionik (particip), Mažuranić 1859 (»deonik«).

dionoriječ (particip), Starčević, Babukić 1854.

dionstvo (particip), Stuli 1801. 1806.

djejepričastije (gerundij, iz ruskoga), Milaković (ima: djejepričastije sadašnje, na pr. pjevajući radi, i djejepričastije prošasto, na pr. pročitavši reče mu), Popović, Vujić, Zaharijević.

djejstviteljni glagoli (t. j. aktivni, prelazni), Milaković, Ninković, Popović, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

djeliteljan, Popović (»delitelna, čislitelna imena«, na pr. jednogub, dvogub).

dočetak (isto što završetak, njem. Endung, Endsilbe), Šulek 1860. 1874, Veber.

dodatak (Zusatz, u rečenici), Daničić, Novaković.

dolika (asimilacija konsonanta, kako je na pr. »istok« od »iztok), Jagić; isp. nalika.

dometak (nastavak u tvorbi riječi), Jagić, Vujić.

dopunjak (dodatak u rečenici), Veber.

dopusni veznici (koncesivni), Mažuranić 1859.

došasto vrijeme (futur), Reljković, Starčević.

dovršni glagolji (perfektivni), Mažuranić 1859.

drugi glagolski pridjev (particip pasivni), Daničić.

drugi red poređenja (komparativ), Daničić. — *drugi stupanj* (komparativ), Babukić 1854, Mažuranić 1839. 1859, Šulek 1860.

drugo predašnje vrijeme (imperfekt), Daničić. — *drugo složeno predašnje vrijeme* (pluskvamperfekt), Daničić.

društveni padež (instrumental), Volarić (ima i tvoriteljni p.).

dugački akcenat (na pr. u prȃvda), Bošković.

dugi akcenat (na pr. rúka), Novaković. — *dugo udarenije* (na pr. u rúka), Vujić.

duljenje samoglasnika (Dehnung), Novaković.

dušnik (Luftröhre, trachia), Novaković.

dvobroj (dual), Babukić 1854, Mažuranić 1859.

dvobrojnik (dual), Babukić 1836. 1854.

dvočlani period (zweigliedrig), Zaharijević.

dvoglas (diftong), Jagić, Šulek 1874.

dvoglasac (diftong), Šulek 1860.

dvoglasak (diftong), Šulek 1874.

dvoglasnik (diftong), Babukić 1854, Mažuranić 1859, Ninković.

dvojeglasje (diftong), Stuli 1801.
dvojeglasnik (diftong), Mažuranić 1839.
dvojesložan (bissyllabus), Vujić, Vuk 1814, Zaharijević.
dvojetočije (Doppelpunkt, kolon, iz ruskoga), Popović.
dvojina (dual), Daničić, Novaković.
dvojstveni broj (dual), Babukić 1854, Volarić.
dvopiknja (Doppelpunkt), Šulek 1860.
dvoslovčan (dvojesložan), Jagić, Mažuranić 1859.
dvoslovčen (dvoslovčan), Babukić 1854. — *dvoslovki* (sic! dvoslovčan), Stuli 1801. 1806.
dvosložan (dvojesložan), Novaković.
ekavsko narječje (t. j. istočno), Mažuranić 1859 (str. 29).
fela (genus u glagola), vidi čineća fela, trpeća fela, t. j. aktiv, pasiv.
ganutivo ime (adjektiv), Mikalja gram. i bl. (upravo: ime ganutivo).
glagol (verbum), Bošković, Daničić, Milaković, Ninković (ima i »reč«, ali ređe), Novaković, Popović, Šulek 1874, Vujić, Vuk 1814. 1818; vidi malo dalje »glagolj«.
glagolski pridjev prošlosti (na pr. pleo, plela), Divković. — *glagolski pridjev trpni* (na pr. pleten), Divković. — *glagolski prilog pređašnjega vremena* (gerundium praeteriti), Daničić. — *glagolski prilog sadašnjega vremena* (gerundium praesentis), Daničić. — *glagolski prislov* (gerundij), Šulek 1874 (Transgressiv).
glagolj (isto što glagol), Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1839. 1859, Šulek 1860 (Zeitwort).
glas (Laut), Babukić 1836. 1854, Bošković, Daničić, Novaković, Starčević, Vuk 1818.
glasac, Šulek 1860 (ima i sa značenjem: vokal).
glasak, Šulek 1860. 1874.
glasica (isto što glas, Laut), Babukić 1854.
glasilo (akcenatski znak), Šulek 1860 (Tonzeichen s. v. Accent).
glasiljka (Stimmritze), Šulek 1860. 1874.
glasna pismena (vokali), Milaković, Zaharijević.
glasnica (Stimmritze, glottis ili rima glottidis), Novaković.
glasnik (vokal), Veber.
glasno slovo (vokal), Bjelostjenac, Della Bella.
glasomjerje (akcentuacija), Starčević.

glasoslovlje (Lautlehre), Babukić 1854, Mažuranić 1859 (u obojice »glasoslovje«).

glasoudaranje (akcenat), Babukić 1854.

glasoudarenije (akcenat), Ninković (ima i udarenije), Vuk 1814 (ima i udarenije), 1818.

glasovito slovo (vokal), Della Bella, Jambrešić, Mikalja gram. i bl. (u sve troijce upravo: slovo glasovito), Reljković.

glasovni zakon (Lautgesetz), Novaković 1880 (osn.).

glavna izreka (Hauptsatz), Mažuranić, Šulek 1874, Veber. — *glavna rečenica* (Hauptsatz), Daničić, Novaković.

glavni akcenat (Hauptaccent), Novaković (na pr. u riječi kämên na *a* je glavni akcenat, a na *e* je sporedni).

glavni broji, brojnici (numeralia cardinalia), Mažuranić 1839. 1859.

glavni rijek (Hauptsatz), Šulek 1860. — *glavni stavak* (Hauptsatz), Babukić 1854, Šulek 1860. — *glavni stav* (Hauptsatz), Zaharijević. — *glavno izrečenije* (Hauptsatz), Zaharijević.

gluhno slovo (konsonant), Della Bella, Voltidži.

gluhoslovo (konsonant), Bjelostjenac, Della Bella, Stuli 1806 (griješkom »gluhoslova«).

govor (istočni, zapadni, južni), Bošković, Novaković, Daničić.

govorilo (Sprachwerkzeug), Babukić 1854.

gradeći slogovi (nastavci u tvorbi riječi), Zaharijević.

gradnja (konstrukcija), Šulek 1860. 1874.

grlački (suglasnici, guturali), Babukić 1836. 1854.

grleni (suglasnici, guturali), Babukić 1854, Bošković, Daničić, Jagić, Mažuranić 1839. 1859, Novaković, Šulek 1860.

grlska pismena (guturali), Vujić.

gr'oni glas (gutural), Šulek 1860 (krivo uzeto za njem. Gaumenlaut).

hačno slovo (aspirata), Šulek 1874 (krivo uzeto »Spirant« mjesto »aspirata«).

hak (Hauch), Šulek 1860.

hakavac (Hauchlaut), Šulek 1860.

hakav glas (Hauchlauter), Šulek 1860.

ijekavsko, ikavsko narječje (t. j. južno i zapadno), Mažuranić 1859 (str. 29).

ime (supstantiv), Mikalja gram. 4 (»ime ni muško ni žensko«, genus neutrum). — *ime* (nomen, t. j. supstantiv, pridjev i broj), Bošković, Popović, Šulek 1860. 1874 (Nennwort), Vuk 1814.

imena nježnosti (nomina hypocoristica), Mažuranić 1859.

imenica (supstantiv), Bošković, Daničić, Novaković; vidi o tom nazivu u gl. IX prvoga dijela.

imeničke zamjenice (pronomina personalia), Novaković.

imenilo (nomen, Nennwort), Šulek 1860.

imenita namjena (casus rectus), Della Bella, Stuli 1806.

imeniteljan (bez imenice »padež«), Stuli 1801. 1806. — *imenitelni* padež (nominativ), Popović, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević. — *imeniteljni padež,* Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1839. 1859, Milaković.

imeniv (appellativus: nomen appellativum), Stuli 1801. 1806 (ima i »pozivljiv«).

imenoishod (etimologija), Voltidži, Stuli 1801. 1806.

imenoishođe (etimologija), Voltidži.

imenovik (nominativ), Della Bella, Đurkovečki.

imenske zamjenice (pronomina personalia), Novaković (ima i: »imeničke« zamjenice).

ishod od imena (etimologija), Della Bella.

iskriknik (interjectio, iz češkoga), Babukić 1836.

ispeljivati (derivare, izvoditi), Đurkovečki.

ispust (elipsa), Šulek 1860. 1874.

istočni govor (t. j. ekavski), Bošković, Daničić.

istočno narječje, Vujić.

isuvak (sinkopa, iz češkoga), Jagić, Veber. — *isuvka* (isto što isuvak), Šulek 1860. — *isuvljivanje* (isto što isuvak, isuvka), Babukić 1854.

izgovor, izgovornost, izgovorstvo (sve troje: dialectus), Stuli 1801.

izjaviteljan (bez imenice, indikativ), Stuli 1801. 1806 (ovdje kaže, da je iz ruskoga rječnika). — *izjaviteljni način* (indikativ), Popović. — *izjaviteljno naklonjenije* (indikativ), Milaković, Ninković, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

izjednačeni dodatak (apozicija), Daničić.

iznimka (Ausnahme), Šulek 1860.

izraženije (Satz), Zaharijević.

izrečenje (Satz), Starčević, Zaharijević.

izreka (Satz), Babukić 1854, Della Bella, Mažuranić 1859, Stuli 1801. 1806, Šulek 1860. 1874.

izuzeće (Ausnahme), Novaković. — *izuzetak* (Ausnahme), Bošković; iz Daničićevih djela nemam druge potvrde nego onu jedinu, što se navodi u Ivekovićevu rječniku.

izvađanje (rijèčî, derivatio), Veber.

izvađati (riječi, — derivare), Veber.

izvanji objekt (das äussere Object), Divković.

izvesti (derivare), Novaković; vidi izvoditi; *izvedeni glagoli* (verba derivata), Mažuranić 1859.

izvisiteljni stupaj (superlativ), Đurkovečki.

izvjestan (izvjesni pridavnik, t. j. određeni), Babukić 1854, Volarić.

izvoditi (riječi, derivare), Novaković, Šulek 1860. 1874 (u rječniku 1860 ima i značenje etymologisiren).

izvođenje (iménâ, deklinacija), Della Bella.

jaki konsonanti (jesu oni, koji nijesu »slabi«, t. j. *p, t, k, c, f* . . .), Mažuranić 1859.

jaki dugi akcenat (na pr. prâvda), Divković. — *jaki kratki akcenat* (na pr. krȁva), Divković. — *jaki teški akcenat* (na pr. krȁva), Mažuranić 1859.

jasni vokali (hell, to su *a, e, i, o, u,* ѣ), Jagić.

jasni suglasnici (t. j. *b, d, g* . . .), Novaković.

jasnik (t. j. jasni suglasnik), Novaković.

jedini broj (singular), Mikalja gram., Della Bella.

jedinobroj (singular), Babukić 1854 (ima i: jednobroj).

jedinstveni broj (singular), Babukić, Milaković, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

jedinstveno čislo (singular), Popović.

jednačenje (asimilacija konsonantâ, na pr. slatko, zbor), Novaković.

jednakost (kongruencija), Šulek 1860.

jednina (singular), Daničić, Novaković, Šulek 1860. 1874 (Einzahl).

jednobroj (singular), Babukić 1854 (ima i: jedinobroj), Mažuranić 1859, Šulek 1874, Vujić.

jednobrojnik (singular), Babukić 1836, Đurkovečki, Mažuranić, Šulek 1860 (Einzahl).

jednočlani period (eingliedrig), Zaharijević.

jednoslovčan (monosyllabus), Jagić, Mažuranić 1859. — *jednoslovčen* (monosyllabus), Babukić 1854. — *jednoslovki* (sic! monosyllabus), Stuli 1801. 1806.

jednosložan (monosyllabus), Novaković, Vujić, Vuk 1814, Zaharijević.

jednostavna izreka (einfacher Satz, t. j. kad je samo jedan subjekt i jedan predikat), Veber.

jednostruki broj (singular), Stuli 1806.

ječan (ječne izreke, t. j. afirmativne), Veber.

jestan (jestni veznici, t. j. afirmativni), Veber.

jezičan (jezični konsonanti, *t. j. č, ž, š, dž*) Jagić; (t. j. konsonanti *n, l, r*), Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1839. 1859, Novaković *(l, r)*, Vujić (samo *r*).

jezičnica (gramatika), Đurkovečki.

jezik (apostrof), Šulek 1860.

jezikovnica (gramatika), Šulek 1860.

južni govor (t. j. ijekavski), Bošković, Daničić.

južno narječje (t. j. južni govor), Vujić.

kajkavci, kajkavski, Babukić 1854.

kazajući (sic!) *način* (indikativ), Starčević. — *kazujući način* (indikativ), Reljković 132. — *kažiteljna zaimena* (demonstrativne zamjenice), Starčević. — *kaživ* (bez imenice, indikativ), Stuli 1801. — *kažući način* (indikativ), Babukić 1836. 1854, Đurkovečki (griješkom: »kazući«), Mažuranić 1839.

klikovni znak i *klikovnica* (Ausrufungszeichen), Šulek 1860.

kljasti glagolji (defectiva verba), Šulek 1860.

količina (vokálâ, quantitas), Mažuranić 1859.

kolikoća (quantitas), Jagić.

kolikovstven (»kolikovstvena čislitelna imena«, t. j. numeralia cardinalia), Popović.

koren (adj., korene riječi, t. j. koje su postale neposredno od korijena), Ninković, Vujić, Zaharijević. — *koreni prilozi* (»korenni ili neopredeljeni prilozi«, t. j. adjektivi), Ninković.

korenika (1. Wurzel, 2. Stammwort), Šulek 1860.

korenit (»korenite ili prvne vremenoreči jesu one, od kojeh druge dohađaju«), Đurkovečki.

korenoslovlje (etimologija), Mažuranić 1859.

korijen (Wurzel), Daničić, Mažuranić 1859, Novaković, Šulek 1860. 1874.

kratak (kratki naglasak), Babukić 1836 (na pr. u riječi räna, koju on piše »ràna«), Bošković (na pr. u riječi màgla), Novaković (na pr. u riječi nòga).

krnj (krnja rečenica), Daničić.

krnjiti (»krnji se osnova«), Daničić.

latinica (latinsko pismo), Bošković, Novaković.

ležećoriječ (supinum, na pr. lovit, rđav prijevod latinske riječi), Đurkovečki.

lice (persona u konjugaciji), Daničić, Milaković, Novaković, Popović, Šulek 1874, Vujić, Vuk 1818, Zaharijević.

lični (lična mjestoimenija, lične zamjenice, pronomina personalia), Bošković, Daničić, Milaković, Ninković, Novaković, Popović, Vujić, Vuk 1814, Zaharijević. — *lični glagoli* (t. j. koji mogu imati sva tri lica), Milaković, Ninković, Popović, Vuk 1814. — *lični nastavak* (t. j. nastavak za lice), Daničić.

lik (t. j. oblik u deklinaciji i u konjugaciji), Veber.

likoslovlje (t. j. nauk o likovima, o oblicima), Šulek 1860. 1874, Veber.

mali naglasak (Nebenton), Šulek 1860.

malo protegnuti na duglje nadslovak, Starčević (na pr. u riječima *glâs, vêžêm*, koje on piše »glàs, vèžem«).

malo uzdignut, pak brzo spušteni nadslovak, Starčević (na pr. u riječima govòriti, grihòta, koje on piše »govôriti, grihôta«).

manjkavi (supstantivi, adjektivi, glagoli, defectiva), Mažuranić 1859, Šulek 1874, Veber.

medmetak (interjekcija), Babukić, Della Bella, Đurkovečki (»medmetek«), Mažuranić 1859.

međumeće (interjekcija), Stuli 1801. 1806. — *međumetak* (interjekcija), Babukić 1836. 1854, Ninković, Reljković 246, Starčević, Stuli 1801. 1806, Voltidži.

međupoložak (interjekcija), Stuli 1806. — *međupoloženje* (interjekcija), Stuli 1801.

međurječje (interjekcija), Popović.

mekani suglasnici, Babukić 1854 (uzima ovamo konsonante *b, d, g* . . .), Ninković (uzima ovamo palatale). — *meki samoglasnici* (t. j. *e, i*), Bošković, Novaković. — *meki suglasnici*, Bošković, Novaković (obojica uzimaju ovamo konsonante *p, t, k, s, š* . . .), Mažuranić 1839. 1859 (uzima ovamo palatale).

meždometije (interjekcija), Milaković, Vuk 1814, Zaharijević. — *meždumetije* (interjekcija), Vujić, Vuk 1818.

minuće prošasto vrijeme (aorist), Babukić 1836. 1854.

minući glagolji (perfektivni), Babukić 1836.

mislen (apstraktan), Novaković.

mjesni padež (lokativ), Mažuranić 1859, Volarić.

mjestoimenije (pronomen), Milaković, Ninković, Popović, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

mnogostručna izreka (mehrfacher Satz), Veber.

množtvena imena (ili skupna, nomina collectiva), Babukić 1854. — *množtveni broj* (plural), Babukić 1854.

množestveni broj (plural), Milaković, Vuić (ima i: višebroj), Vuk 1814. 1818 (ovdje: mložestveni broj), Zaharijević. — *množestveno čislo* (plural), Popović.

množina (plural), Daničić, Novaković, Šulek 1860. 1874 (Mehrzahl).

množni brojevi (numeralia multiplicativa, na pr. jednogub, dvostruk . . .), Mažuranić 1859.

moćni način (potencijal, na pr. kupovao bih), Mažuranić 1859 (ima i: odnosni način).

muklac (t. j. mukli suglasnik), Novaković.

mukli samoglasi, Jagić (uzima ovamo oba staroslovenska nazala i oba poluglasa). — *mukli suglasnici*, Novaković (uzima ovamo konsonante *p, t, k* . . .).

nabada (punctum), Stuli 1801. 1806.

nabadak (punctum), Bjelostjenac (»nabadek«), Della Bella, Jambrešić (»nabadek«), Stuli 1801. 1806.

nabodak (punctum), Bjelostjenac (»nabodek«).

načelan (»načelna čislitelna imena«, t. j. numeralia cardinalia), Popović.

načelo (t. j. pravilo), Volarić.

način (genus verbi), Babukić 1854; vidi čineći način, trpeći način. — *način* (u konjugaciji, modus), Babukić 1854, Daničić, Đurkovečki, Mažuranić 1839. 1859, Mikalja gram., Novaković, Popović, Reljković, Starčević, Šulek 1860. 1874, Vujić. — *način govorenja* (dialectus), Della Bella (»način od govorenja«), Stuli 1801. — *način koji ne svršuje* (infinitiv), Mikalja gram. — *način koji sastavlja* (gerundij sadašnji), Mikalja gram. — *način od pisanja*

(ortografija), Mikalja bl. — *način uredna pisanja* (ortografija), Della Bella; vidi prestupni način.

nadjeveno ime (nomen proprium), Mik. gram., bl. (upravo: ime nadiveno).

nadslovak (ono, što stoji nad slovom, akcenat), Reljković 24, Starčević, Stuli 1801. 1806, Voltidži; riječ se nadslovak nalazi i u nekoliko knjiga XVIII vijeka, vidi u »Rječniku« jugoslav. akad. — *nadslovka* (isto što nadslovak), Stuli 1801. 1806.

nagibanje (t. j. padež), Bjelostjenac.

naglas (akcenat), Jagić, Šulek 1874. — *naglasak* (isto što naglas), Babukić 1836. 1854, Bošković, Mažuranić 1859, Šulek 1860. 1874 (u prvom rječniku ima i za njem. Tonzeichen).

naglašivanje (akcenat), Novaković.

naklonjenije (isto što način, modus), Milaković, Ninković, Popović, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

nalika (ona asimilacija, kad dva glasa, koji se sastanu, postanu sasvim jednaki, na pr. staroslov. »dobruumu« od dobrujemu«), Jagić; isp. dolika.

namjena (t. j. padež), Bjelostjenac, Della Bella, Stuli 1801. 1806.

namjerni veznici (t. j. finalni), Mažuranić 1859, Veber.

namjesnik imena (pronomen), Mikalja gram.

namještaj riječi (ordo verborum), Novaković.

narasti (narastem, o imenicama, koje u pluralu imaju -ov- ili -ev-, na pr. sinovi, kraljevi), Mažuranić, Milaković; isp. rasti. — *naraščenje* (kad koja imenica u pluralu »naraste«), Popović. — *naraščivati* (impf. glag. prema pf. narasti), Milaković (o imenicama na pr. ime, tele, gen. imena, teleta), Vuk 1814 (o pluralu na pr. sinovi, noževi, i o genitivu na pr. imena, teleta). — *naraštenje* (o pluralu na pr. sinovi, noževi, i o genitivu na pr. imena, teleta), Zaharijević.

naredan (naredna, t. j. pravilan), Đurkovečki, Mažuranić 1839.

naredba (t. j. pravilo), Bjelostjenac, Đurkovečki, Jambrešić, Mažuranić 1839.

narednost (t. j. pravilo), Della Bella, Stuli 1801.

naredstvo (t. j. pravilo), Stuli 1801.

naricateljna imena (nomina appellativa), Milaković, Vujić, Vuk 1814, Zaharijević.

narječje (adverb), Milaković, Ninković, Popović, Stuli 1806, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević. — *narječje* (gerundium), Ninković (narečije sadašnje, na pr. čitajući; narečije prošasto, na pr. čitavši). — *narječje* (dialectus), Babukić 1854, Mažuranić 1859, Šulek 1860. 1874, Veber, Vujić, Vuk 1814.

narječan (»narečna brojiteljna imena«, numeralia adverbia, na pr. jedamput, dvaput...), Ninković, Zaharijević.

naslanjača (natražne naslanjače, enklitike; napredne naslanjače, proklitike), Mažuranić 1859.

naspor (ili stupnjevanje), Jagić, Veber.

nastavak (sufiks), Daničić, Novaković, Veber. — *nastavak* (prvi dio složenih riječi, na pr. »ruko« u »rukosad«), Milaković.

natkriven (»zlamenje nadkriveno«, accentus circumflexus, na pr. dûga, bîla, bîlo), Reljković 24/5.

navodnik (Anführungszeichen), Veber.

nazov (predikat), Volarić.

nebni (konsonanti, t. j. palatali), Jagić, Veber.

nedostatočni glagoli (verba defectiva), Milaković.

negda prošlo vrijeme (aorist), Mažuranić 1859.

neglasno slovo (muta), Bjelostjenac (s. v. littera). — *neglasovit* (neglasovito slovo, plur. neglasovita slova, t. j. konsonant, konsonanti), Bjelostjenac, Della Bella, Mikalja gram. i bl., Reljković 5, Stuli 1801.

neimenita namjena (casus obliquus), Della Bella, Stuli 1806; vidi imenita namjena.

neizvjesna zaimena (pronomina indefinita), Volarić. — *neizvjesni pridavnik* (t. j. neodređeni), Babukić 1854, Volarić.

nenaredan (nenaredna, t. j. nepravilan), Đurkovečki, Mažuranić 1839.

nenaredben (t. j. nepravilan), Bjelostjenac.

nenepčan (nenepčani ili tvrdi samoglasnici, t. j. *a, o, u*), Novaković.

neodlučiv (neodlučiva zaimena, pronomina indefinita), Starčević.

neodređena forma (infinitiv), Daničić. — *neodređene zamjenice* (pronomina indefinita), Bošković, Divković. — *neodređeni način* (infinitiv), Daničić, Novaković, Šulek 1874. — *neodređeni oblik* (infinitiv), Divković. — *neodređeni pridjevi*, Daničić, Novaković.

neoduševljeni predmeti (t. j. imenice, koje znače nešto neživo, iz ruskoga), Milaković; vidi: oduševljeni predmeti.

neopredijeljena mjestoimenija (pronomina indefinita), Popović. — *neopredijeljena zaimena* (pronomina indefinita), Mažuranić 1859, Milaković. — *neopredijeljeni način* (infinitiv), Mažuranić 1839. 1859, Popović, Vujić. — *neopredijeljeni pridavnici* (t. j. neodređeni), Mažuranić 1859, Ninković, Vujić. — *neopredijeljeno naklonjenije* (infinitiv), Milaković, Vuk 1814. 1818, Ninković, Zaharijević. — *neopredijeljeno vrijeme* (ili želeći način, na pr. živio!), Volarić.

neosobni glagolji (verba impersonalia), Babukić 1854, Mažuranić 1839. 1859.

neovisne izreke (unabhängige Sätze), Mažuranić 1859.

nepčana slova (t. j. palatali), Bošković, Novaković.

nepostojan (nepostojano *a*, na pr. u novac, novca, unbeständig), Vuk dan. 1828, 3, 7, Novaković.

nepotpun (nepotpuni glagoli, verba defectiva), Šulek 1860.

nepravilan (irregularis), Bošković, Mažuranić 1839, Šulek 1860. 1874.

nepravilnost (ono, što je nepravilno), Bošković.

nepregibiv (indeclinabilis), Mažuranić 1859.

neprehodan (neprehodni glagolji, verba intransitiva), Volarić.

neprelazeći glagoli (verba intransitiva), Babukić 1854, Vujić. — *neprelazni glagoli* (verba intransitiva), Bošković, Daničić, Mažuranić 1859, Novaković, Šulek 1860. 1874.

nesavršeni glagoli (t. j. imperfektivni), Ninković, Popović. — *nesavršeni način* (infinitiv), Šulek 1860.

nesklanjajem (indeclinabilis), Vuk 1814.

nesklonjav (indeclinabilis), Babukić 1854.

neskloniv (indeclinabilis), Veber.

nesopstvena riječ (verbum impersonale), Bjelostjenac, Della Bella, Stuli 1801. 1806.

nesovršeni glagoli (t. j. imperfektivni), Zaharijević.

nesovršiteljni glagoli (t. j. imperfektivni), Vuk 1814.

nesvršeni glagoli (t. j. imperfektivni), Bošković, Daničić, Novaković, Vujić. — *nesvršeni način* (infinitiv), Babukić 1836. 1854, Đurkovečki, Mažuranić 1839, Reljković 143, 152, Starčević.

nesvršiteljni glagoli (t. j. imperfektivni), Milaković.

nevlastito zaime (pronomen indefinitum), Đurkovečki.

neznan (pokolenje neznano, t. j. genus neutrum), Reljković 53. — *neznani spol* (t. j. srednji), Đurkovečki, Mažuranić 1859. — *neznano pleme* (t. j. srednji rod), Starčević.

niječan (niječna, negativan), Šulek 1860. 1874, Veber.

nijemi konsonanti (mutae), Jagić (uzima među njih *k*, *t*, *p*, *s*, *š*, *h*, *f*), Mažuranić 1839. 1859 (uzima među njih sve osim *l*, *m*, *n*, *r*).

niz (rečenični niz, Satzreihe), Novaković.

nuzrijek (Nebensatz), Šulek 1860.

obličje (isto što oblik), Daničić.

oblik (forma, u deklinaciji i u konjugaciji), Daničić, Novaković.

oblo udarenje (na pr. dân, sûnce), Vujić.

obojan (obojna, na pr. obojne slovke, anceps), Veber.

obrazovan (obrazovani ili opredijeljeni prilozi, t. j. adjektivi), Ninković. — *obrazovanje* (t. j. tvorba, formatio), Ninković, Novaković. — *obrazovati* (na pr. riječi, t. j. tvoriti, bilden, formare), Novaković.

odlučan (odlučne stvari, nomina abstracta), Vujić. — *odlučen* (apstraktan), Šulek 1860. — *odlučen*, t. j. određen, bestimmt (odlučni spolnik), Šulek 1874.

odnositeljan (odnositeljna mjestoimenija, pronomina relativa), Milaković, Popović, Vujić, Zaharijević.

odnosna zaimena (pronomina relativa), Babukić 1854, Bošković, Mažuranić 1839. 1859, Ninković. — *odnosni način* (potentialis, na pr. kupovao bih), Mažuranić 1859.

odnosnik (ablativ), Đurkovečki (njemu je »odnosnik« na pr. od ovoga stola, od ove knjige).

odrečen (negativan, načinjeno prema rus. infinitivu отречь), Novaković.

odredba (Bestimmung), Daničić.

određeni način (indikativ), Daničić, Novaković. — *određeni pridjev* (bestimmt), Bošković, Daničić, Novaković.

odricanje (negacija), Daničić, Milaković, Novaković.

odricateljna mjestoimenija (negativne zamjenice, na pr. niko, nikakav), Popović.

odričući (negativan: odričuća čestica *ne*, odričuća mestoimenija, na pr. niko), Vujić.

odsuvak (aphaeresis), Jagić, Veber.

odsuvnik (apostrof), Šulek 1874.

oduljujuće priglasilo (na pr. tráva, vóz), Vuk 1814 (vidi kod »priglasilo«). — *oduljujuće udarenije* (na pr. slúga, rúka), Zaharijević.

oduševljeni predmeti (t. j. imenice, koje znače što živo), Milaković; vidi: neoduševljeni predmeti.

odvučen (apstraktan, odvučeni predmeti, iz rus. отвлеченный), Milaković.

okončanje (sufiks u tvorbi riječi, na pr. *-ica*, *-ar* u ribica, ribar), Milaković. — *okončavati se* (na pr. na samoglasno slovo, endigen), Vujić. — *okončenje* (Endung), Vujić, Vuk 1814.

okrnjiti (elidere), Daničić.

okruglo glasoudarenije (na pr. čâvka), Vujić.

opće ime (nomen appellativum), Mažuranić 1859.

općeno ime (nomen appellativum), Mažuranić 1839.

općenit (općenita imena, nomina appellativa), Babukić 1854, Šulek 1860. 1874 (»Gattungsname«).

općinski (općinsko ime, nomen appellativum), Babukić 1836, Đurkovečki, Mažuranić 1839.

opetujući glagolji (verba iterativa), Babukić 1854, Mažuranić 1859.

opisna gramatika (»koja kazuje, kako je što u jeziku sad, dakle ne istorijska ni uporedna«, beschreibende Grammatik), Novaković. — *opisan* (opisno, periphrasticus; opisno pričešće, na pr. dao, dala, dalo, jer služi za opisna vremena, na pr. dao sam), Mažuranić 1859.

opovjedan (opovjedna, relativan), Stuli 1806 (»opovidni«). — *opovjediv* (relativan), Stuli 1801 (»opovidiv«).

opšta imena (nomina appellativa), Milaković, Vujić. — *opšti rod* (t. j. muški i ženski, na pr. pijanica, laža, nomina epicoena), Vuk 1814.

opredijeljen (t. j. određen, bestimmt, o pridjevima), Mažuranić 1859, Ninković, Vujić.

orudelnik (instrumentalis), Đurkovečki.

orudni padež (instrumentalis), Mažuranić 1859.

oskudni glagoli (verba defectiva), Ninković.

osnov (gen. osnova, t. j. korijen, koreniti slog), Jagić. — *osnova* (Stamm), Daničić, Novaković, Šulek 1874, Veber. — *osnovan* (osnovni broj, brojevi, cardinalia), Babukić 1854, Mila-

ković, Ninković, Šulek 1860. 1874, Vujić, Volarić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

osoba (persona u konjugaciji), Babukić 1854, Đurkovečki, Jagić, Mažuranić 1839. 1859, Šulek 1860. 1874.

osoban (personalis), Babukić 1854, Đurkovečki, Mažuranić 1859, Volarić (u sve četvorice o »zaimenima«, a u Babukića i Mažuranića i o glagolima). — *osobna imena* (nomina propria), Novaković.

osvađajuća namjena (akuzativ), Stuli 1801.

osvojiv (posesivan), Stuli 1806.

oštar uzima se za tri naša akcenta (naglaska, nadslovka, udarenja): za akc., kakav je u riječima: úzda, úže. Reljković 24/25 (zove ga latinski accentus acutus); za akc., kakav je u glâs, mȇso. Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1859 (obojica bilježe glás, méso); za akc., kakav je u sȉla, slȁva. Ninković (ne bilježi znaka), Novaković (bilježi znak kao Vuk u rječniku 1852 i kao Daničić), Vujić (bilježi sìla, slàva).

oteška (Dehnzeichen), Šulek 1860.

ovisne izreke (abhängige Sätze), Mažuranić 1859. — *ovisni padeži* (casus obliqui), Veber.

padanje (isto što padež), Đurkovečki, Starčević (mjesto nominativ, genitiv ... ima: prvo padanje, drugo padanje ...).

padež (casus), Babukić 1836. 1854, Daničić, Jagić, Mažuranić 1839. 1859, Milaković, Ninković, Novaković, Popović, Šulek 1860, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević; mjesto nominativ, genitiv ... imaju: prvi padež, drugi padež ... Daničić, Mažuranić 1859, Novaković, Šulek 1860. 1874.

pajdašnik (instrumental), Đurkovečki; ispor. društveni padež.

panj (Stamm, na pr. glagolu »spavati« je »spava« panj, a »spa« je korijen). Mažuranić 1859.

piknja (punctum), Babukić 1836. 1854, Bjelostjenac, Jambrešić, Mažuranić 1839. 1859, Starčević, Stuli, Šulek 1860. 1874.

piknjozarezak (semikolon), Starčević.

piknjočrknja (semikolon), Veber.

piskav (piskava slova, sibilanti, t. j. konsonanti *c*, *z*, *s*), Bošković.

pisme (plur. pismena, litera), Babukić 1836. 1854, Popović, Šulek 1860. 1874; služi i za naziv: glas (t. j. Laut), Milaković, Vujić, Vuk 1814, Zaharijević.

pismenica (gramatika), Popović, Vuk 1814.

pismenstvo (gramatika), Stuli 1801. 1806, Voltidži (u natpisu rječnika).

pitajući (pitajuća zaimena, pronomina interrogativa), Babukić 1836, Đurkovečki, Mažuranić 1839, Vujić (u ovoga: pitajuća mestoimenija).

pleme (genus u imenica i pridjeva), Starčević 14.

plemstvo (isto što pleme), Bjelostjenac, Della Bella, Stuli 1801.

pobočni stavak (Nebensatz), Babukić 1854.

počešćujući glagolji (verba iterativa), Babukić 1854 (str. 238, za primjere navodi glagole: bockati, pljuckati, sjeckati, ali to su upravo deminutivni glagoli!), Mažuranić 1859.

podešavanje (Umlaut), Novaković.

podignuće (komparacija u pridjeva), Volarić.

podižuće priglasilo (akc. u nòga, vrăna, kăd, u drugoj i trećoj riječi piše isti znak, koji i u prvoj), Vuk 1814 (vidi kod »priglasilo«). — *podižuće udarenije* (u riječima slăva, slăma, koje bilježi: slàva, slàma), Zaharijević.

podležeće (subjekt, iz rus. подлежащее, koje je načinjeno prema grč. *ὑποκείμενον*, lat. subiectum), Popović.

podlog (objekt), Popović.

podlog (subjekt), Ninković, Zaharijević.

podmet (subjekt), Babukić 1854, Daničić, Novaković, Šulek 1860. 1874, Volarić.

podnarječje (Untermundart), Babukić 1854, Mažuranić 1859.

podnebna pismena, Vujić (uzima ovamo konsonante *l*, *r*, a ne zna se, zašto ih je tako nazvao).

podredni veznici (coniunctiones subordinatae), Babukić 1854, Mažuranić 1859.

podređene izreke (untergeordnete Sätze), Mažuranić 1859. — *podređen rijek* (Nebensatz), Šulek 1860.

podređivanje rečenica (Unterordnung der Sätze), Novaković.

poduvjetno vrijeme (kondicional), Starčević 53 (upravo: poduvitno vrime).

poglas (Ablaut), Šulek 1860.

pogodbeni način (kondicional), Babukić 1854, Novaković. — *pogodbeni veznici* (coniunctiones hypotheticae), Mažuranić 1859. — *pogodbeno vrijeme* (kondicional), Daničić.

pogovor (predikat), Babukić 1854, Šulek 1860.

pojamna imena (nomina abstracta), Babukić 1854.

pojestan, pojestiv (afirmativan), Šulek 1860 (bejahend).

pojestiti (affirmare), Šulek 1860. 1874 (bejahen).

pojmovna imena (isto što pojamna imena), Babukić 1854.

pokazateljna mjestoimenija (pronomina demonstrativa), Milaković, Vujić, Zaharijević. — *pokazivateljna mjestoimenija* (pronomina demonstrativa), Popović. — *pokazna zaimena* (pronomina demonstrativa), Babukić 1854, Mažuranić 1859, Šulek 1860. 1874 (pokazno zaime, hinweisendes Fürwort). — *pokazni način* (indikativ), Babukić 1854, Mažuranić 1859, Šulek 1860. 1874 (anzeigende Art). — *pokazujuća zaimena* (pronomina demonstrativa), Đurkovečki, Mažuranić 1839, Ninković. — *pokazujući način* (indikativ), Vujić. — *pokaživ* (bez imenice, indikativ), Stuli 1801.

pokoljenje (genus u imenica i u pridjeva), Reljković 53.

polakprošasto vrijeme (imperfekt), Starčević 59.

položeni stepen (pozitiv), Ninković.

položitelj (pozitiv), Šulek 1860. — *položiteljni stepen* (pozitiv), Đurkovečki (mjesto »stepen« ima »stupaj«), Milaković, Popović, Vujić, Vuk 1814, Zaharijević. — *položni način* (supinum, Lagewort), Babukić 1854.

poluglasi (semivocales ъ, ь), Jagić. — *poluglasna slova* (konsonanti), Vuk 1818, dan. 1828, 3. — *poluglasni* (konsonanti, liquidae), Mažuranić 1839.

poluprošasto vrijeme (imperfekt), Mažuranić 1839, Milaković.

poluprošavše vrijeme (imperfekt), Vujić, Vuk 1814. 1818.

polusamoglasi (t. j. konsonanti *l*, *r*), Jagić.

pomagateljni glagol (verbum auxiliare), Milaković, Vuk 1814. 1818.

pomažući glagol (verbum auxiliare), Ninković.

pomoćljiva vremenoriječ (verbum auxiliare), Đurkovečki. — *pomoćljivi glagolj* (verbum auxiliare), Babukić 1836. 1854.

pomoćni glagol (verbum auxiliare), Daničić, Mažuranić 1839. 1859, Vujić.

poredak riječî (Wortfolge), Zaharijević.

poredanje riječî (Wortfolge), Veber.

poredan (poredna, coordinatus, na pr. veznik), Šulek 1860. 1874.

poređenje (komparacija), Daničić.

poricanje (negacija), Daničić.

poricati (negare), Daničić.

posao (funkcija), Daničić.

posjedni pridavnici (adiectiva possessiva), Babukić 1854. — *posjedovan* (posesivan), Šulek 1860. 1874. — *posjedovna zaimena* (pronomina possessiva), Babukić 1854. — *posjedujuće zaime* (pronomen possessivum), Babukić 1836.

posljedični veznici (coniunctiones consecutivae), Mažuranić 1859.

posobito ime (supstantiv), Mikalja bl.

postavni stupanj (pozitiv), Volarić.

postojan (postojano *a*, na pr. u balvan, vagan), Ninković, Vuk dan. 1828, 3.

posve kratki nadslovak (na pr. u päs, nëbo), Starčević (kaže, da tome »nadslovku« ne treba nikakvog znaka, pa ga on i ne bilježi).

posve rastegnuti nadslovak (na pr. u kázati, písati), Starčević.

posvojiva zaimena (pronomina possessiva), Starčević, Stuli 1801. 1806.

posvojne zamjenice (pronomina possessiva), Divković.

potežak (poteški akcenat, na pr. u nòga), Veber.

potvrda (Beleg), Daničić.

potvrditi (belegen), Daničić. — *potvrđivanje* (afirmacija), Daničić. — *potvrđivati* (affirmare), Daničić.

poveliteljno naklonjenije (imperativ), Milaković, Vuk 1818, Zaharijević.

povraćajuće zaime (pronomen reflexivum), Babukić 1836. — *povraćajući glagolj* (verbum reflexivum), Babukić 1836.

povraćateljna mjestoimenija (pronomina reflexiva), Zaharijević. — *povraćateljni glagoli* (verba reflexiva), Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

povraćljiva fela (verba reflexiva), Đurkovečki.

povratiteljan (povratiteljni glagoli i povratiteljna mjestoimenija, verba i pronomina reflexiva), Popović.

povratna mjestoimenija (pronomina reflexiva), Vujić.

povratna zaimena (pronomina reflexiva), Babukić 1854, Mažuranić 1839, Ninković. — *povratna zamjenica* (pronomen reflexivum), Daničić, Novaković. — *povratni glagoli* (verba reflexiva), Bošković, Mažuranić 1859, Ninković, Novaković, Vujić.

povtoriteljna brojiteljna imena (adverbia numeralia, na pr jedamput, dvaput...), Vujić.

pozivljiv (appellativus), Stuli 1801. 1806.

pravilan (regularis), Bošković, Mažuranić 1839, Novaković, Šulek 1860. 1874.

pravilnost (regularitas), Bošković.

pravilo (regula), Bošković, Mažuranić 1839, Novaković, Stuli 1801. 1806, Šulek 1860. 1874.

pravopis (orthographia), Babukić 1836, Mažuranić 1859, Stuli 1801. 1806; upotrebljavali su i Vuk i Daničić (potvrde vidi u Ivekovićevu rječniku). — *pravopisanje* (orthographia), Stuli 1801. 1806. — *pravopisje* (orthographia), Stuli 1801. 1806.

praznina (hiatus), Novaković.

predloženje (Satz), Zaharijević (upravo predloženije, načinjeno prema lat. riječi propositio, koja može značiti i rečenica).

predložni padež (lokativ, upravo prepozicional, kako su neki taj padež zvali, jer je u običaju samo s prijedlozima), Babukić 1854, Mažuranić 1839, Milaković.

predmet (objekt), Babukić 1854, Mažuranić 1839 (upravo: predmet činjenja), Novaković, Šulek 1874.

predmetan (»predmetna« ili vidiona imena, Gegenstandsnamen, Anschauungsnamen, nomina concreta), Babukić 1854.

predmetnuti (praeponere, na pr. u »njega, njemu«), Novaković.

predrječje (praepositio), Jambrešić.

predstavak (praepositio), Đurkovečki (»predstavek«), Reljković 226 (»pridstavak«), Starčević (»pridstavak«), Stuli 1801. 1806 (»pridstavak«). — *predstavlje* (praepositio), Jambrešić (»predstavje«).

predsuvak (prothesis), Jagić, Veber. — *predsuvan* (predsuvna, protheticus), Babukić 1854. — *predsuvljivanje* (prothesis), Babukić 1854.

predašnje nesvršeno vrijeme (imperfekt), Novaković. — *predašnje svršeno vrijeme* (aorist), Novaković.

pregib (flexibilis), Mažuranić 1859 (str. 107).

pregibanje (deklinacija), Reljković 63. 64.

pregibanje (flexio), Mažuranić 1859, Starčević (upravo: prigibanje), Volarić (upravo: prigibanje).

pregibati (declinare), Starčević (upravo: prigibati).

preglasac (Umlaut), Šulek 1860.

preglašivanje (asimilacija na pr. u ljupka, glatka, pašče), Mažuranić 1859.

prehodeće vrijeme (imperfekt), Ninković (»prehodeće pokazuje, da se što u dejstvovanju prehodeći svršuje, na pr. dokle oni govorahu, ja svrših posao«).

prehodni glagolji (verba transitiva), Volarić.

prelazeći glagolji (verba transitiva), Babukić 1854, Šulek 1860, Vujić. — *prelazni glagoli* (verba transitiva), Bošković, Daničić, Mažuranić 1859, Novaković, Šulek 1874.

prelaznik (gerundij), Babukić 1854; to je prijevod lat. naziva transgressivum, kako su nekad gramatici pisali mjesto: gerundij.

prelijevati se (zusammenfliessen, na pr. *d* sa *j* prelijeva se u *đ*), Daničić gram. 4, 38, 39.

prememba (u južnom štokavskom govoru bilo bi »promjemba«, deklinacija), Đurkovečki.

premetanje (metateza), Babukić 1854, Novaković. — *premetanje* (konjugacija), Đurkovečki.

premetati se (činiti metatezu), Daničić. — *premetati* (konjugirati), Đurkovečki.

premijenjati (u južnom štokavskom govoru bilo bi »promijenjati«), Đurkovečki.

premještaj (metateza), Jagić.

premještanje (metateza), Novaković.

prenesen (preneseni smisao, preneseno značenje, übertragen), Daničić.

prenosivo (gerundium), Stuli 1801 (upravo: prinosivo, a u izdanju 1806 je »prinoslivo«).

prenosno (gerundium), Volarić.

preoduljujuće priglasilo (na pr. u gen. plur. ljúdî, kónjâ, zabilježeno ljûdi, kônja), Vuk 1814 (vidi kod »priglasilo«). — *preoduljujuće udarenje*, Zaharijević (kao u Vuka).

prepodižuće priglasilo (na pr. blâgo, zlâto), Vuk 1814 (vidi kod »priglasilo«). — *prepodižuće udarenje*, Zaharijević (kao u Vuka).

prepostavak (praepositio), Bjelostjenac (upravo: prepostavek).

prestupni način (transgresiv), Šulek 1860; vidi prelaznik.

prešestan (prešestno vrijeme, perfectum, na pr. lovil sem), Đurkovečki; u južnom štokavskom govoru bilo bi »prošasno«.

pretprošlo vrijeme (pluskvamperfekt), Mažuranić 1859.

prevoshodni stepen (superlativ), Milaković, Ninković, Popović, Stuli 1801. 1806 (»privoshodan«), Vujić, Vuk 1818, Zaharijević.

prevoshoditeljan (bez imenice »stepen«), Stuli 1801. 1806 (»privozhoditeljan«).

prevoznositeljni stepen (superlativ), Vuk 1814.

pričasna naklonjenija (t. j. participi), Vuk 1814. — *pričasni način* (isto što pričastije), Vujić (»pričastni«).

pričastije (particip i gerundij), Milaković, Ninković, Popović, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević; u Milakovića ima: pričastije sadašnje (gerundij sadašnji), pričastije prošasto prvo (gerundij prošli, na pr. došavši), pričastije prošasto drugo (particip aktivni), pričastije stradateljno (particip pasivni), u Ninkovića: pričastije sadašnje (particip prezenta, na pr. čitajući, -a -e), particip dejstviteljni (particip preterita aktivni, na pr. znavši, -a -e), pričastije prošasto stradateljno (particip pasivni), u Vujića: pričastije vremena sadašnjeg (gerundij sadašnji), pričastije vremena prošlog (gerundij prošli), pričastije stradateljno (particip pasivni), u Zaharijevića: pričastije sadašnje (gerundij sadašnji), pričastije prošasto prvo (gerundij prošli), pričastije prošasto drugo (particip preterita aktivni, na pr. došao), pričastije stradateljno i pričastije prošavše zaloga stradateljnog (particip pasivni).

pričastje (particip), Stuli 1801. 1806.

pričašće (particip), Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1839.

pričešće (particip), Mažuranić 1859 (ima: pričešće tvorno sadanjega vremena, t. j. particip prezenta, na pr. kupujući, -a -e; pričešće tvorno prošloga vremena, t. j. particip preterita aktivni, na pr. davši, -a, -e; pričešće trpno, t. j. pasivni particip), Ninković (pričešće pored pričastije).

pridatak (u rečenici, Zusatz), Veber.

pridavnik (adjektiv), Babukić 1854, Đurkovečki, Mažuranić 1859, Šulek 1860. 1874 (Beiwort, Eigenschaftswort).

pridavno ime (adjektiv), Babukić 1836, Đurkovečki, Mažuranić 1839. 1859, Starčević.

pridjev (adjektiv), Bošković, Daničić, Novaković, Šulek 1874.

pridjevak (adjektiv), Babukić 1854; ima i Šulek 1860. 1874, ali sa značenjima: apozicija, predikat.

pridjevnik (adjektiv), Šulek 1860.

pridobiv (stupaj pridobivi, t. j. superlativ), Starčević.

priglasilo (akcenat i akcenatski znak), Vuk 1814; tu kaže Vuk, da je i riječ »priglasilo« i imena »priglasilima« uzeo od L. Milovanova, uzeo je dakako iz rukopisne radnje Milovanovljeve, koju je g. 1833 Vuk na svijet izdao u knjizi »Luke Milovanova opit naslovljenja . . .« U toj knjizi Milovanov »priglasilo oduljujuće« zove latinski: accentus prolongans, »priglasilo preoduljujuće«: accentus superprolongans, »priglasilo podižuće«: accentus elevans, »priglasilo prepodižuće«: accentus superelevans.

prignuće (deklinacija), Stuli 1801.

prijedlog (praepositio), Babukić 1836. 1854, Bošković, Daničić, Mažuranić 1839. 1859, Milaković, Popović, Ninković, Novaković, Stuli 1801. 1806 (»pridlog«), Šulek 1860. 1874, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

prijegib (flexio), Šulek 1874 (Beugung).

prijeglas (Ablaut), Šulek 1860.

prijeglas (Umlaut), Jagić, Šulek 1874, Veber.

prijemet (inverzija), Šulek 1860. 1874.

prilagateljan (prilagateljno ime, prilagateljna imena, adjektiv), Milaković, Popović, Stuli 1801. 1806 (prilagateljan bez riječi »ime«), Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

prilagoda (asimilacija), Jagić.

prilog (adjektiv), Ninković.

prilog (adverb), Babukić 1836, Bošković, Daničić, Novaković.

prilog (gerundij), Daničić (prilog pređašnji i glagolski prilog pređašnjega vremena, prilog sadašnji i glagolski prilog sadašnjega vremena), Novaković (prilog vremena prošloga, prilog vremena sadašnjega). — *prilog* (predikat), Zaharijević.

priložljivo ime (adjektiv), Bjelostjenac.

priložno ime (adjektiv), Voltidži.

priljepak (epithesis, na pr. *j* u taj, onaj), Jagić.

prinosno zaime (pronomen relativum), Đurkovečki (piše griješkom »prinošno«).

prionuti (adhaerere, na pr. *j* u taj, onaj, *a* u gen. plur.), Daničić.

priređene rečenice (koordinierte Sätze), Novaković.

priređivanje rečenica (coordinatio), Novaković.

prirječak (adverb), Đurkovečki (»prireček«), Mažuranić 1839, Starčević (»priričak«).

prirječan (prirječni brojevi, adverbia numeralia, na pr. jedamput, dvaput...), Mažuranić 1839.

prirječnik (adverb), Reljković 230 (»priričnik«).

priročni dodatak (t. j. predikatni atribut), Daničić, Novaković.

prirok (predikat), Daničić, Novaković, Šulek 1874.

prislov (adverb), Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1839. 1859, Šulek 1860. 1874. — *prislov* (gerundij: glagoljni prislov sadanjega vremena, na pr. kopajuć, kopajući i glagoljni prislov prošloga vremena, na pr. dav, davši), Mažuranić 1859.

prislovan (prislovna brojna imena, adverbia numeralia, na pr. jedamput, dvaput...), Babukić 1854, Volarić.

prislovlje (adverbium), Šulek 1860 (»prislovje«, Umstandswort).

prispodabljanje (komparacija), Babukić 1854, Volarić.

prispodoba (komparacija), Mažuranić 1859.

prispodobni stupanj (komparativ), Babukić 1854, Volarić. — *prispodobni veznici* (coniunctiones comparativae), Mažuranić 1859.

prispodobljenje (komparacija), Mažuranić 1839.

prispodobljiv (stupanj prispodobljivi, komparativ), Starčević.

pristavno ime (adjektiv), Bjelostjenac.

prisvojavajući (zaimena prisvojavajuća, pronomina possessiva), Babukić 1836, Mažuranić 1839.

prisvojavateljan (prisvojavatelna prilagatelna i mjestoimenija, t. j. posesivna), Vuk 1814.

prisvojiteljan (prisvojitelna mestoimenija, t. j. posesivna), Vujić, Zaharijević.

prisvojan: prisvojne zamjenice (t. j. posesivne), Bošković, Novaković; prisvojni prilozi (t. j. adjektivi), Ninković (ima i: prisvojno zaime).

pritjažateljan (t. j. posesivan): *pritjažateljna mjestoimenija* (t. j. posesivne zamjenice), Milaković (iz Mrazovića gram.), *pritjažatelne* reči, Popović (također iz Mrazovića). — *pritjažatelni* roditelni (t. j. genitivus possessivus), Zaharijević.

privezana rečenica (Nebensatz), Daničić.

privlašćujući (imena pridavna privlašćujuća, t. j. posesivni adjektivi), Babukić 1836.

privrgateljan (bez imenice, t. j. posesivan), Stuli 1801.

produljivanje samoglasnika (Dehnung), Novaković.

proizvesti (derivare), Babukić (»proizvedene riječi«), Milaković.

proizvod (t. j. tvorba, Bildung), Ninković (»proizvod vremenâ«).

proizvodan (derivatus), Babukić 1854, Ninković, Vujić, Vuk dan. 1828, 5 (»imena suštestvitelna proizvodna«), Zaharijević.

proizvoditi (derivare), Babukić 1854, Milaković, Zaharijević.

promjena (deklinacija), Novaković.

promjenljiv (flexibilis), Novaković.

prost (simplex): prosti glagoli (t. j. koji nijesu složeni s prijedlozima), Daničić (u članku o akcentima u glagola, Rad jugosl. akad., knj. 6 veoma često), Novaković; prosti glagoli (upravo prosti glagolski oblici) zovu se i oni, koji se sastoje od jedne jedine riječi, na pr. pletem, pletoh, protivno: složeni glagoli ili glagolski oblici, na pr. pleo sam, bijah pleo; ovamo ide i: proste vremenoreči, Đurkovečki. — *prosta rečenica* (einfacher Satz), Novaković, Veber (prosta izreka), Zaharijević (prosto izrečenje). — *prosti pridjevi* (t. j. neodređeni), Bošković, Daničić. — *prosti brojevi* (cardinalia), Bošković, Daničić, Novaković.

prošasti pridjev (na pr. pleo, plela), Novaković. — *prošasto prosto vrijeme* (aorist), Milaković, Ninković. — *prošasto sastavljeno vrijeme* (na pr. spavao sam), Mažuranić. — *prošasto složeno vrijeme* (na pr. čitao sam), Milaković, Novaković. — *prošasto vrijeme* (perfekt), Reljković 33 (»vrime prošasto«).

prošavše buduće vrijeme (futurum exactum), Zaharijević. — *prošavše prosto vrijeme* (aorist), Vujić. — *prošavše vrijeme* (perfekt), Popović, Zaharijević.

prošlo buduće vrijeme: futurum exactum, Babukić; preteritofutur (na pr. biću došao), Vujić. — *prošlo nesvršeno vrijeme* (imperfekt), Vujić. — *prošlo svršeno vrijeme* (aorist), Divković. — *prošlo trajno vrijeme* (imperfekt), Mažuranić 1859, Šulek 1860. 1874. — *prošlo vrijeme* (perfekt), Novaković, Šulek 1860. 1874, Vujić.

protiviteljni sojuzi (coniunctiones adversativae), Vuk 1814.

protivni veznici (coniunctiones adversativae), Mažuranić 1859, Ninković (»protivne sveze«), Šulek 1860. 1874.

protivoslovni sojuzi (coniunctiones adversativae), Zaharijević.

protivupoloženi sajuzi (conjunctiones adversativae), Vujić.

prvi glagolski pridjev (particip aktivni, na pr. čuvao, čuvala), Daničić.

prvi stupanj (pozitiv), Mažuranić 1839. 1859, Šulek 1874.

prvne vremenoreči (t. j. koreniti glagoli), Đurkovečki.

prvo pređašnje vrijeme (aorist), Daničić. — *prvo složeno pređašnje vrijeme* (perfekt), Daničić.

prvotan (primitivus), Babukić (prvotne riječi), Mažuranić 1859 (prvotni glagoli).

radno stanje (aktiv), Bošković.

rastavni veznici (coniunctiones disiunctivae), Mažuranić 1859.

rasti (imenice, koje u gen. sing. rastu, na pr. imena, teleta), Mažuranić 1839. 1859.

rasuditeljni stupanj (komparativ), Đurkovečki; valja dodati, da se ovaj naziv nalazi već u Mrazovića: stepen razsuditelni, što je prevedeno iz grč. *συγκριτικὸς τρόπος*, t. j. mislilo se, da je komparativ onda, kad se „rasuđuje", ko je bolji, ko je veći i t. d., ali glagol *συγκρίνω* znači: poredim, ispoređujem, t. j. *συγκριτικὸς τρόπος* je onda, kad se ko ili što s kim ili s čim poredi, a ne, kad se rasuđuje (i ako glag. *συγκρίνω* može značiti i: rasuđujem); svakako je za čudo, kako je crkvenoslavenska riječ doprla do kajkavca Đurkovečkoga.

raširen (erweitert, raširena izreka, t. j. koja ima dodatke), Veber.

razdio (u diobi glagola, Abteilung), Daničić, Novaković.

razdjeliteljan: razdjeliteljni brojevi, t. j. distributivni, Mažuranić 1839; razdjeliteljni sojuzi (coniunctiones disiunctivae), Zaharijević.

razdjelne sveze (coniunctiones disiunctivae), Ninković.

razgodak (interpunkcija), Veber.

razrečje (provincijalizam), Babukić.

rečenica (Satz), Bošković, Daničić, Novaković.

rečenični niz (zusammengesetzter Satz), Novaković.

red od pisanja (ortografija), Della Bella. — *red riječî* (Wortfolge), Novaković.

redni brojevi (ordinalia), Babukić 1854, Bošković, Daničić, Mažuranić 1839. 1859, Ninković, Novaković, Šulek 1860. 1874 (redni broj, Ordnungszahl), Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

redovni brojevi (ordinalia), Ninković, Popović.

riječ (t. j. glagol, verbum), Bjelostjenac, Della Bella, Mikalja gram., Ninković, Reljković, Stuli 1801. 1806.

riječca (partikula), Bošković.

riječna knjiga (t. j. rječnik), Jambrešić.

rijek (Satz), Šulek 1860. 1874; vidi glavni rijek.

rječnik (lexicon), Stuli 1801. 1806, Šulek 1860. 1874, Vuk 1818.

rječorede (Wortfolge), Volarić.

rječoslaganje (sintaksa), Volarić.

rječoslijed (Wortfolge), Babukić 1854.

rječoslov (etimolog), Šulek 1860.

rječoslovan (etymologisch), Šulek 1860.

rječoslovica (gramatika), Starčević.

rječoslovlje (etimologija), Babukić 1854, Mažuranić 1859, Šulek 1860.

rječoslovnik (lexicon), Stuli 1801, Voltidži.

rječosložje (lexicon), Stuli 1801. 1806.

rječotvoran (wortbildend), Jagić.

rod (genus, u imenica i pridjeva), Daničić, Milaković, Popović, Šulek 1860. 1874 (Geschlecht), Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

roditeljni padež (genitiv), Popović, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević; imaju (ali bez riječi »padež«) i Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1839. 1859, Milaković, Stuli 1806.

rodnik (artikul), Šulek 1860 (Geschlechtswort).

rođenik (genitiv), Đurkovečki.

romonslovstvo (period), Starčević 79, 112.

sabirateljna imena (nomina collectiva), Mažuranić 1839 (u sing.), Popović, Vujić, Vuk 1818, Zaharijević (u sing.).

sadanje vrijeme (praesens), Mažuranić 1859, Zaharijević. — *sadanje prošlo vrijeme* (praeteritum praesens, na pr. kupovao sam), Mažuranić 1859.

sadašnje vrijeme (praesens), Babukić 1836, Daničić, Mažuranić 1839, Milaković, Popović, Ninković, Novaković, Reljković, Šulek 1860. 1874, Vujić, Vuk 1818.

saglasna pismena (konsonanti) Popović. — *saglasna slova* (konsonanti), Ninković (ima i: suglasna slova).

sajuz (coniunctio), Popović, Vujić; vidi sojuz.

samobitna riječ (supstantiv), Bjelostjenac (s. reč).

samoglas (vokal), Jagić.

samoglasac (vokal), Šulek 1860.
samoglasak (vokal), Šulek 1874 (Selbstlaut).

samoglasan (samoglasna slova, pismena, t. j. vokali), Bošković, Daničić, Ninković, Popović, Starčević, Šulek 1860. 1874, Volarić, Vujić, Vuk 1814. 1818.

samoglasnik (vokal), Babukić 1836. 1854, Đurkovečki, Mažuranić 1839. 1859, Novaković.

samoglasno (vokal), Daničić.

samostalan padež (casus rectus), Veber.

samostavne riječi (supstantivi), Daničić.

samostavnik (supstantiv), Babukić 1854, Đurkovečki, Mažuranić 1859, Šulek 1860. 1874.

samostavno ime (supstantiv), Babukić 1836, Đurkovečki, Mažuranić 1839. 1859, Starčević.

samostojna riječ (supstantiv), Bjelostjenac (s. reč). — *samostojni brojevi* (t. j. supstantivni, na pr. dvoje, troje . . .), Ninković, Volarić, Vujić, Vuk 1818, Zaharijević.

samostojeće stvari (nomina concreta), Vujić.

sasvim prošasto vrijeme (perfekt), Mažuranić 1839.

sastav (coniunctio), Šulek 1860. 1874.

sastavak (kopula), Daničić, Novaković (u izdanju sintakse g. 1874, poslije odbacio). — *sastavak* (coniunctio), Reljković 243.

sastavna brojiteljna imena (na pr. dvogub, trostruk), Vuk 1814.

sastavljaj (compositio, Zusammensetzung), Šulek 1874.

sastavljanje riječi (isto što sastavljaj), Šulek 1860. 1874, Veber.

sastavljen: sastavljene riječi (t. j. složene, composita), Babukić 1854, Šulek 1860. 1874; sastavljena izreka (zusammengesetzter Satz), Veber.

sasuvak (apokopa), Jagić, Veber.

savez (coniunctio), Bošković, Daničić, Novaković.

savršeni glagoli (t. j. perfektivni), Ninković, Popović.

sažeti (contrahere), Daničić.

sažimanje (t. j. vokálâ, contractio), Daničić, Novaković.

sažimati (contrahere), Daničić.

sični (konsonanti, t. j. sibilanti *c, z, s*), Jagić, Veber.

sikavac (sibilant), Jagić. — *sikavi* (konsonanti, sibilanti), Jagić.

sila (Nachdruck), Babukić 1854 (str. 389), Mažuranić 1859, Novaković; u Ivekovićevu rječniku s. v. »sila« na str. 397b navode se dva primjera iz Vukova rječnika 1818.

skakanje naglaska (t. j. prelaženje s jednoga sloga na drugi), Mažuranić 1859. — *skakati* (kad akcenat skače, t. j. prelazi s jednoga sloga na drugi), Mažuranić 1859.

skazateljni (t. j. padež, lokativ), Babukić 1836, Vujić, Vuk 1818, Zaharijević.

skazujemo (predikat, rus. сказуемое), Popović.

skladnost (kongruencija), Šulek 1860.

skladnja (sintaksa), Mažuranić 1859, Šulek 1860. 1874, Veber.

sklanjajem (flexibilis, rus. склоняемый), Vuk 1814.

sklanjanje (deklinacija), Babukić 1836, Popović, Vujić, Vuk 1814. — *sklanjati* (deklinirati), Ninković, Šulek (flectiren) 1860. 1874, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

sklomba (deklinacija), Babukić 1854.

sklonidba (deklinacija), Jagić, Mažuranić 1859, Šulek 1860. 1874.

skloniv (declinabilis), Šulek 1860. 1874 (flexibel).

sklonjenije (deklinacija), Milaković, Ninković, Vujić, Vuk 1818, Zaharijević; ima i Babukić 1854 (»sklonjenje«).

sklop (Zusammenfügung, Satzgefüge), Šulek 1860. 1874.

skoro prošavše vrijeme (aorist), Popović, Vuk 1814. 1818, Zaharijević (u ovoga aorist i imperfekt). — *skoro prošlo vrijeme* (aorist), Vujić.

skrativ (deminutivan), Stuli 1801. 1806 (diminutivus).

skupglasan (skupglasna slova, t. j. konsonanti), Starčević 17.

skupglasnik (konsonant), Đurkovečki.

skupnik (nomen collectivum), Šulek 1860 (Sammelname, Sammelwort).

skupno ime (isto što skupnik), Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1839. 1859, Šulek 1860. 1874 (Sammelname, Sammelwort).

slabi (konsonanti: *b*, *d*, *g*, *v*, *z*, *ž*), Mažuranić 1859. — *slabi dugi* (akcenat, na pr. rúka), Divković.

slabi kratki (akcenat, na pr. nòga), Divković. — *slabi teški* (akcenat, na pr. nòga), Mažuranić 1859.

slijevati se (kontrahirati se, na pr. *d* sa *j* slijeva se u *đ*), Daničić.

slika (u glagola, genus verbi, t. j. aktiv i pasiv), Mažuranić 1859.

sliti se (kontrahirati se, na pr. dva *o* u jedno), Daničić.

slitni (konsonanti, liquidae, t. j. *l, m, n, r*), Mažuranić 1859; na str. 5 tumači to ime: »ovi se suglasnici zato tako nazivlju, što se sa svakim drugim suglasnikom lahko dadu pred samoglasnikom skupa izgovoriti i kao s l i t i u jednu slovku: blag, kmet, dno, krov«.

slog (syllaba), Bošković, Daničić, Mažuranić 1859, Milaković, Popović, Ninković, Novaković, Stuli 1801. 1806, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević. — *slog* (stil), Milaković, Veber.

sloginja (syllaba), Stuli 1801. 1806.

slova (dakle fem., litera), Đurkovečki, Voltidži.

slovar (lexicon), Stuli 1801. 1806.

slovka (syllaba), Babukić 1836. 1854, Bjelostjenac, Della Bella, Đurkovečki, Jagić, Jambrešić, Mažuranić 1859, Mikalja bl., Stuli 1801. 1806, Šulek 1860. 1874, Starčević, Voltidži.

slovnica (gramatika), Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1859, Šulek 1860. 1874.

slovnik (lexicon), Della Bella, Jambrešić, Stuli 1801. 1806, Voltidži.

slovo (litera), Bjelostjenac, Bošković, Jambrešić, Mažuranić 1839. 1859, Ninković, Stuli 1801. 1806, Šulek 1860. 1874, Voltidži, Vuk 1814. 1818; neki od ovih pisaca upotrebljavaju *slovo* i u značenju: glas (Laut), to su: Bošković, Daničić, Ninković, Vuk 1814, to značenje imaju i Mikalja gram., Starčević.

slovoknjiga (lexicon), Jambrešić.

slovoproizvedenije (etimologija, iz ruskoga), Milaković, Zaharijević.

slovosačinjenije i *slovosočinjenije* (sintaksa, iz ruskoga); prvo ima Popović, drugo Milaković, Vujić, Zaharijević.

slovozarez (akcenat, upravo akcenatski znak), Bjelostjenac, Jambrešić.

slovstvo (Satz), Starčević 81.

složena rečenica (zusammengesetzter Satz), Novaković. — *složene riječi* (vocabula composita), Daničić (u knjizi »Osnove« 1876, na str. 7, 45), Vujić. — *složeni glagoli* (t. j. s prijedlozima, na pr. naučiti, pogledati; protivno: prosti glagoli), Daničić (u članku o akcentima u glagola, Rad jugosl. akad., knj. VI) veoma često, Ninković, Novaković). — *složeni* (glagolski oblici, na pr. pisao

sam; protivno: prost), Novaković. — *složeno izrečenije* (isto što složena rečenica), Zaharijević. — *složeno prošasto vrijeme* (perfekt, na pr. pisao sam), Vujić. — *složeno prošlo vrijeme* (na pr. perfekt, plusquamperfekt, futur i t. d.), Daničić (upravo plur. složena prošla vremena).

smisao (rečenica), Popović (nom. smisal, gen. smisla).

snaženje (samoglasnika, Ablaut), Novaković.

sobirateljna brojna imena (na pr. dvoje, troje . . .), Milaković; isp. samostojni brojevi. — *sobirateljno ime* (nomen collectivum), Milaković; ispor. sabirateljna imena.

soglasna pismena (t. j. konsonanti), Milaković. — *soglasna slova* (konsonanti), Vuk 1814.

sojediniteljni sojuzi (coniunctiones copulativae), Zaharijević.

sojuz (coniunctio), Milaković, Vuk 1814, Zaharijević.

sopstven (sopstveno ime, nomen proprium), Milaković, Popović, Šulek 1860 (Eigenname), Vujić, Vuk 1814, Zaharijević. — *sopstvena zaimena* (pronomina personalia), Starčević. — *sopstvena riječ* (t. j. glagol, verbum personale), Bjelostjenac (s. reč), Della Bella, Stuli 1801. 1806.

sopstvo (persona, u konjugaciji), Starčević 50.

soslagateljni sojuzi (coniunctiones hypotheticae), Vuk 1814. — *soslagateljno naklonjenije,* Vuk 1814 (konjunktiv, na pr. da karam, karaš . . .), Zaharijević (kondicional, na pr. došao bi).

sovršeni glagoli (t. j. perfektivni), Zaharijević.

sovršiteljni glagoli (t. j. perfektivni), Vuk 1814.

spad (casus), Jambrešić, ali ne na svome mjestu po azbučnom redu, nego s. v. *declinatio: premenjanje rečeh po spadeh.*

spadanje (casus), Bjelostjenac.

speljati (derivare), Đurkovečki; ispor. ispeljivati.

spojeni dodatak (t. j. atribut), Daničić.

spojni veznici (coniunctiones copulativae), Mažuranić 1859, Novaković.

spojnik (kopula), Novaković (u izdanju sintakse g. 1879). — *spojnik* (Bindestrich, franc. tiret), Veber.

spol (genus u supstantiva), Babukić 1836. 1854, Đurkovečki, Mažuranić 1839. 1859, Šulek 1860. 1874 (Geschlecht).

spolnik (articulus), Babukić 1854, Mažuranić 1839. 1859, Šulek 1860. 1874.

spomagateljni glagoli (verba auxiliaria), Zaharijević. — *spomagateljni vremenici* (verba auxiliaria), Popović.

spona (kopula), Babukić 1854, Novaković 1894, Šulek 1860. 1874 (Verbindungswort).

sporedna rečenica (Nebensatz), Novaković. — *sporedni akcenat* (Nebenaccent), Novaković. — *sporedni stav* (Nebensatz), Zaharijević. — *sporedni stepen* (komparativ), Ninković.

sprega (coniugatio), Babukić 1854, Jagić, Mažuranić 1859, Ninković, Popović, Šulek 1860. 1874.

sprezanje (coniugatio), Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1839. 1859, Milaković, Ninković, Šulek 1860, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević. — *sprezati* (coniugare), Mažuranić 1839. 1859, Ninković, Šulek 1874, Vujić, Vuk 1814. — *sprezivati* (coniugare), Babukić 1836.

sprežne sveze (coniunctiones copulativae), Ninković. — *sprežno pričastije* (particip aktivni, na pr. pisao), Vujić.

sravniteljni stepen (komparativ), Milaković, Popović, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

sravnjenije (komparacija), Milaković, Popović, Zaharijević. — *sravnjivanje* (komparacija), Ninković, Popović, Vujić.

srednja fela (t. j. glagola, verba neutra), Đurkovečki.

srednji glagoli (verba neutra), Daničić, Mažuranić 1859, Milaković, Ninković, Popović, Vujić, Vuk 1814, Zaharijević.

srednji rod (genus neutrum), Daničić, Milaković, Vuk 1814. 1818, Zaharijević. — *srednji spol* (genus neutrum), Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1859.

stanka (Gedankenstrich), Veber.

stanje (genus verbi), Bošković, Novaković; vidi radno stanje, trpno stanje.

stav (t. j. rečenica), Zaharijević.

stavak (t. j. rečenica), Babukić 1854, Šulek 1874.

stavni stupaj (pozitiv), Starčević.

stavkoslovlje (sintaksa, upravo njem. Satzlehre), Babukić 1854.

stegnuta rečenica (zusammengezogener Satz), Veber.

stegnuti (kontrahirati), Jagić.

stepen (gradus, u komparaciji), Milaković, Ninković, Popović, Vujić, Vuk 1814.

stezanje (t. j. vokálâ, kontrakcija), Jagić, Veber.

stojeće ime (supstantiv), Della Bella, Mikalja gram., Stuli 1801.

stradateljni glagoli (t. j. pasivni glagolski oblici), Milaković, Zaharijević. — *stradateljni vremenik* (t. j. pasiv), Popović. — *stradateljni zalog* (t. j. pasiv), Ninković, Vuk 1814. — *stradateljno pričastije* (t. j. pasivni particip), Vuk 1818.

stupaj (gradus u komparaciji), Đurkovečki, Mažuranić 1839, Starčević.

stupanj (gradus), Mažuranić 1839. 1859, Šulek 1874.

stupnjenje (komparacija), Šulek 1860.

stupnjevanje (Ablaut, Steigerung), Jagić, Šulek 1860. 1874. — *stupnjevanje* (komparacija), Veber.

stvarna imena (nomina concreta), Babukić 1854, Novaković, Šulek 1860.

suglas (konsonant), Jagić, Šulek 1874.

suglasac (konsonant), Šulek 1860.

suglasak (konsonant), Šulek 1874 (*Mitlaut*).

suglasna slova (pismena, t. j. konsonanti), Bošković, Daničić, Ninković, Volarić, Vujić.

suglasnik (konsonant), Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1839. 1859, Ninković, Novaković.

suglasno (konsonant), Daničić.

suprotivan (adversativan), Šulek 1860.

suprotna sveza (coniunctio adversativa), Novaković.

suštestviteljno ime (supstantiv), Milaković, Ninković, Popović, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

sveza (coniunctio), Ninković, Novaković. — *sveza* (kopula), Popović, Zaharijević.

svištući (suglasnici, sibilanti *c*, *z*, *s*), Babukić 1854.

svrhu snašajući (bez imenice, superlativ), Bjelostjenac (»zvrhu znašajući«).

svršeni glagoli (t. j. perfektivni), Bošković, Daničić, Novaković, Vujić.

svršiteljni glagoli (t. j. perfektivni), Milaković.

svršivanje (t. j. nastavak), Vuk dan. 1828, 1 (»glavna svršivanja suštestviteljni i prilagateljni imena«).

štokavci, *štokavski*, Babukić 1854.

šušteća pismena (sibilanti), Vujić (uzima među njih konsonante *c*, *z*, *s*, *č*, *ž*, *š*, *ć*, *đ*, *dž*).

tačka (punctum), Novaković, Šulek 1874.

tečna slova (liquidae *l*, *n*, *r*), Bošković.

tekući suglasnici (liquidae *l*, *m*, *n*, *r*,), Mažuranić 1839. 1859.

teški nadslovak (t. j. akcenat u riječima na pr. kôst, vûk), Reljković 24/25 (bilježi kòst, vùk i zove ga latinski accentus gravis). — *teški naglasak* (u riječima na pr. räna, släva), Babukić 1854, Veber (prvi bilježi ràna, drugi släva).

tik (punctum, t. j. ono, što je taknuto), Šulek 1874.

tjelesan (stvari tjelesne, t. j. konkretne), Daničić.

točka (isto što tačka), Mažuranić 1839. 1859, Popović, Stuli 1801. 1806, Šulek 1860. 1874, Zaharijević.

trajni glagoli (t. j. imperfektivni), Mažuranić 1859, Novaković. — *trajno prošasto vrijeme* (imperfekt), Babukić 1836. 1854.

trajući glagolji (t. j. imperfektivni), Babukić 1836, Mažuranić 1839.

treći red poređenja (superlativ), Daničić. — *treći stupanj* (superlativ), Babukić 1854, Mažuranić 1839. 1859, Šulek 1860. 1874.

tročlani period (dreigliedrig), Zaharijević.

trojesložan (dreisilbig), Zaharijević.

troslovki (dreisilbig), Stuli 1801. 1806.

trpeća fela (pasiv), Đurkovečki, Mažuranić 1839. — *trpeća riječ* (pasiv), Bjelostjenac, Della Bella, Mikalja gram. 15 (»trpljeća« riječ), Stuli 1801. 1806. — *trpeći glagol* (pasiv), Mažuranić, 1859. — *trpeći način* (pasiv), Babukić 1854.

trpljiv, Reljković 170: »od ričih trplivih, de verbis passivis«.

trpni (bez imenice, pasiv), Šulek 1860. 1874.

trpni glagolji (verba passiva), Mažuranić 1859. — *trpni pridjev* (particip pasivni), Novaković. — *trpno stanje* (pasiv), Bošković, Novaković.

tužiteljni padež (akuzativ), Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1859, Popović. — *tužnik* (akuzativ), Đurkovečki.

tvorba (Bildung), Babukić 1854, Šulek 1860 (tvorba riječi, Wortbildung).

tvorenje rijèčî (Wortbildung), Mažuranić 1859, Šulek 1860, Veber.

tvoriteljni padež (instrumental), Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1859, Milaković, Popović, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

tvorka (sufiks), Babukić 1854, Mažuranić 1859.

tvorni glagoli (t. j. aktivni), Mažuranić 1859, Šulek 1860. 1874.

tvornik (sufiks), Babukić 1854.

tvorba (Bildung), Babukić 1854.

tvrda samoglasna slova (harte Vokale, t. j. *a, o, u*), Bošković, Novaković. — *tvrda suglasna slova* (mediae: *b, d, g, z, ž, đ, dž*), Bošković, Novaković. — *tvrdi suglasnici* (tenues: *p, t, k, s, š*), Babukić, 1854, Novaković (ovome su tvrdi suglasnici oni, koji nijesu palatalni).

učaščateljan (učaščateljni glagoli, verba frequentativa), Vuk 1818.

učaštateljan (bez imenice, frequentativus), Stuli 1801. 1806.

učesni (glagoli, verba frequentativa), Ninković, Vuk 1818 (bilježi: »učestni, učesni ?«).

učestani glagoli (verba iterativa), Bošković, Ninković.

učestavajući glagoli (verba iterativa), Vujić.

učešćavateljni glagoli (verba iterativa), Popović.

udarenije, udarenje (akcenat), Milaković, Vujić, Vuk 1818, Zaharijević (u sve četvorice *-nije*), Stuli 1806 (udarenje).

udvajati (geminare), Daničić (potvrde vidi u Ivekovićevu rječniku).

udvojavanje slova (geminatio literarum), Vuk 1818.

udvojavati (geminare), Daničić.

udvojiti (geminare), Daničić (potvrdu vidi u Ivekovićevu rječniku).

ukazateljna mjestoimenija (pronomina demonstrativa), Vuk 1814.

uklanjanje (deklinacija), Stuli 1801.

umaliteljna imena (nomina deminutiva), Milaković.

uman (stvari umne, t. j. apstraktne), Daničić.

umetak (interjekcija), Babukić 1854, Mažuranić 1859, Šulek 1860.

umetnute rečenice (eingefügte Sätze), Novaković, Veber.

umiliteljna imena (nomina hypocoristica), Milaković.

umnožni brojevi (numeralia multiplicativa, na pr. dvogub, trostruk . . .), Vuk 1818 (»umložni«). — *umnožna brojna imena* (numeralia multiplicativa), Babukić 1854, Ninković, Volarić, Vuk 1814.

umnožiteljna čisliteljna imena (adverbia numeralia, na pr. jedamput, dvaput . . .), Popović. — *umnožiteljni brojevi* (numeralia multiplicativa), Mažuranić 1839, Vujić, Zaharijević.

unutrašnji objekt (inneres Objekt), Divković.

upitav (interogativan), Stuli 1801. 1806.

upitiva zaimena (pronomina interrogativa), Babukić 1854, Mažuranić 1859, Starčević, Šulek 1860 (upitno zaime, fragendes Fürwort).

upitka (Fragezeichen), Šulek 1860.

upitne zamjenice (pronomina interrogativa), Bošković. — *upitni veznici* (coniunctiones interrogativae), Mažuranić 1859.

upitnik (Fragezeichen), Šulek 1874, Veber.

uravnjenje (komparacija), Vuk 1814.

usječen (usječena prilagateljna imena, t. j. neodređeni pridjevi), Milaković, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

usječenje (svojstvo pridjeva, koji su usječeni), Vuk 1814.

uskličnik (interjekcija), Šulek 1860 (Ausrufungswort), Veber (u ovoga je i značenje Ausrufungszeichen).

usklik (interjekcija), Babukić 1854, Bošković, Daničić, Novaković, Šulek 1860. 1874.

uslovne sveze (coniunctiones hypotheticae), Novaković. — *uslovni način* (konjunktiv, na pr. da vidim), Popović. — *uslovni sojuzi* (coniunctiones hypotheticae), Vujić. — *uslovno davno prošavše vrijeme* (prošli kondicional, na pr. bio bih čitao), Zaharijević. — *uslovno prošavše vrijeme* (kondicional, na pr. čitao bih), Zaharijević (riječ »prošavše« nije trebalo uzeti).

usneni glas (labijal), Šulek 1860. 1874 (Lippenlaut). — *usneni suglasnici* (labijali), Babukić 1854, Bošković, Jagić, Novaković, Vujić.

usnenonosni suglasnik (labionazal, t. j. *m*), Novaković.

usni (»ustni«, suglasnici, labijali), Babukić 1836, Mažuranić 1839. 1859.

usporedni veznici (coniunctiones coordinatae), Babukić 1854, Mažuranić 1859. — *usporedene izreke* (koordinirte Sätze), Mažuranić 1859.

ustupajući sojuzi (coniunctiones concessivae), Vujić.

ustupne sveze (coniunctiones concessivae), Ninković.

usuvak (epenteza), Babukić 1854, Jagić. — *usuvljivanje* (epenteza), Babukić 1854.

uveličiteljna imena (nomina augmentativa), Milaković.

uvjetni veznici (coniunctiones hypotheticae), Veber.

uzaimni glagoli (verba reciproca), Babukić 1854, Popović. — *uzajamni glagoli* (verba reciproca), Mažuranić 1859, Vujić. — *uzaj-*

mični glagoli (verba reciproca), Bošković, Novaković. — *uzajmni glagoli* (verba reciproca), Milaković.

uzglasna pismena (t. j. konsonanti), Zaharijević.

uzgredno izrečenje (Nebensatz), Zaharijević.

uznosiva zaimena (pronomina relativa), Starčević.

uzriječ (adverbium), Della Bella.

uzrječje (adverbium), Della Bella.

uzročne sveze (coniunctiones causales), Ninković. — *uzročni veznici* (coniunctiones causales), Mažuranić 1859, Vujić.

uzrokoslovni sojuzi (coniunctiones causales), Zaharijević.

uzvik (interjekcija), Daničić.

uzvišeno glasoudarenije (akcenat na pr. u riječi Stána), Ninković (bilježi »Stána«).

većbroj (plural), Starčević.

većbrojnik (plural), Đurkovečki.

većestruki broj (plural), Stuli 1806.

vekši broj (plural), Bjelostjenac.

veštestvena imena (nomina materialia), Milaković (u sing.), Novaković, Vujić.

vezajući (sic!) *način* (konjunktiv), Starčević.

vezdašnje vreme (praesens), Đurkovečki.

vezni način (konjunktiv), Babukić 1854, Šulek 1860. 1874.

veznik (coniunctio), Babukić 1836. 1854, Đurkovečki, Mažuranić 1839. 1859, Starčević, Šulek 1860. 1874.

vezujući sajuzi (coniunctiones copulativae), Vujić. — *vežući način* (konjunktiv), Babukić 1836, Đurkovečki (griješkom »vezući«), Mažuranić 1839, Reljković 137.

vid (»vidovi reči ili časti govora«, partes orationis, t. j. supstantiv, adjektiv, zamjenica . . .), Vujić. — *vid* (u pridjeva): vid usečeni i vid celi (t. j. određeni i neodređeni pridjevi), Vujić; vid određeni i neodređeni, Novaković. — vid stradateljni (t. j. pasiv), Vujić. — *vid* (u glagola, Actionsart), Milaković.

vidiona imena (nomina concreta), Babukić 1854.

viniteljni padež (akuzativ), Mažuranić 1839, Milaković, Popović, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević. — *viniteljni sojuzi* (coniunctiones causales), Vuk 1814.

visoko dugi (akcenat, na pr. u riječi: sȗnce), Novaković.

višebroj (plural), Mažuranić 1859, Šulek 1874, Vujić.

višebrojnik (plural), Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1839, Šulek 1860 (Mehrzahl).

višeslovčan (mehrsilbig), Jagić, Mažuranić 1859.

višeslovčen (mehrsilbig), Babukić 1854.

višesložan (mehrsilbig), Novaković, Vujić, Zaharijević.

vjet (Satz, iz češ. věta), Šulek 1860.

vladavno zaime (pronomen possessivum), Đurkovečki (»ladavno«).

vlastito ime (nomen proprium), Babukić 1836. 1854, Mažuranić *1839. 1859*, Starčević, Šulek *1860* (Eigenname).

vlastovito ime (nomen proprium), Đurkovečki (»lastovito« ime), Voltidži (»ime lastovito«).

voprosno zaime (pronomen interrogativum), Ninković.

voprositeljna mjestoimenija (pronomina interrogativa), Milaković, Popović, Vuk 1814. — *voprositeljni sojuz* (coniunctio interrogativa), Zaharijević.

vozvratni glagoli (verba reflexiva), Milaković.

vremene sveze (coniunctiones temporales), Ninković. — *vremeni veznici* (coniunctiones temporales), Veber.

vremenik (verbum, t. j. glagol), Popović.

vremenoriječ (verbum, t. j. glagol), Đurkovečki, Mažuranić 1839, Starčević.

vrhuznoseć (bez imenice, superlativ), Stuli 1801. 1806. — *vrhuznositi* (bez imenice, superlativ), Della Bella. — *vrhuznosni stupanj* (superlativ), Stuli 1801. 1806, Volarić.

vrijeme (tempus, u konjugaciji), Babukić 1836. 1854, Daničić, Đurkovečki, Mažuranić 1839. 1859, Ninković, Novaković, Popović, Reljković 132, Starčević, Šulek 1860. 1874 (Zeitform), Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević.

vrlo dugački akcenat (na pr. u riječi gláva), Bošković. — *vrlo kratki akcenat* (na pr. u riječi slȁva), Bošković.

vrst (genus verbi), Đurkovečki.

vrsta (clasis, u diobi glagola), Daničić, Novaković.

zaime (pronomen), Babukić 1836. 1854, Della Bella, Đurkovečki, Jambrešić, Mažuranić 1839. 1859, Ninković, Starčević, Stuli 1801. 1806, Šulek 1860. 1874.

zaimenak (pronomen), Stuli 1801. 1806.

zaimenik (pronomen), Šulek 1860 (Fürwort).

zajedničke imenice (nomina appellativa), Novaković.

zaključiteljni sojuzi (coniunctiones conclusivae), Zaharijević.

zaključive sveze (coniunctiones conclusivae), Ninković.

zaključni veznici (coniunctiones conclusivae), Mažuranić 1859.

zaključujući sojuzi (coniunctiones conclusivae), Vujić.

zakon, vidi glasovni zakon.

zalog (genus verbi), Milaković, Ninković, Popović, Vuk 1814, Zaharijević.

zamjenica (pronomen), Bošković, Daničić, Novaković.

zamjenik (pronomen), Šulek 1874.

zamučaj (elipsa), Šulek 1860 (griješkom »Elision« mjesto »Ellipse«).

zapadni govor (t. j. ikavski), Bošković, Daničić. — *zapadno narječje*, Vujić.

zapeta (koma), Novaković, Šulek 1860; ima i *zapjata*, Popović, Zaharijević, — i *zapjataja* Stuli 1801. 1806.

zapovijedajući način (imperativ), Babukić 1836, Đurkovečki, Mažuranić 1839, Reljković 136, Starčević, Šulek 1860, Vujić.

zapovjedateljni način (imperativ), Popović; — *zapovjedateljno naklonjenije* (imperativ), Vuk 1814.

zapovjedni način (imperativ), Babukić 1854, Daničić, Mažuranić 1859, Novaković, Šulek 1874. — *zapovjedno naklonjenije* (imperativ), Ninković.

zaporka (parenteza, vrsta interpunkcije), Veber.

zarez (koma), Babukić 1854, Bjelostjenac, Jambrešić, Mažuranić 1859. — *zarez zvrhu reči* (accentus, upravo: znak akcenta), Bjelostjenac. — *zarezak* (koma), Della Bella, Mažuranić, Starčević.

zasuvak (epiteza), Jagić, Veber.

zasuvne čestice (t. j. epitetične, na pr. »god« ili »gođ« u: kogod, kadgod), Babukić 1854.

zaveza (kopula), Volarić.

zavinuti (akcenat, na pr. u gláva, víno), Mažuranić 1859, Veber (obojica bilježe: glȃva, vȋno). — *zavinjeni* (akcenat, na pr. u rúka), Babukić 1836. 1854 (bilježi: rûka).

zavisni padeži (casus obliqui), Divković.

završetak (Endung), Daničić.

zbirne imenice (nomina collectiva), Novaković.

zestavljen (štokavski bi bilo: sastavljen, zestavljene vremenoreči, t. j. glagolski oblici, koji se sastoje od dvije riječi, na pr. lovil sem), Đurkovečki.

zgloba (Satzgefüge, Zusammenfügung), Šulek 1860. 1874.

zijev (hiatus), Jagić, Novaković, Veber. — *zijevanje* (hiatus), Daničić.

znima (Ausnahme, štokavski bi bilo: iznima), Bjelostjenac (exceptio).

zovnik (vokativ), Đurkovečki.

zubni suglasnici (dentali), Babukić 1836. 1854, Bošković, Jagić, Mažuranić 1859, Novaković, Šulek 1860. 1874 (zubni glas, Zahnlaut), Vujić.

zubnonosni suglasnik (dentalni nazal, t. j. konsonant *n*), Novaković.

zvanik (vokativ), Stuli 1801. 1806.

zvateljni padež (vokativ), Babukić 1836. 1854, Mažuranić 1839. 1859, Milaković, Popović, Vujić, Vuk 1814. 1818, Zaharijević; ima i Stuli, ali bez riječi »padež«: zvateljan, 1801. 1806.

zvučni (*konsonanti*, stimmhaft: *b*, *d*, *g*, *z*, *ž*), Divković, Jagić.

želateljno naklonjenije (optativ, na pr. živio!), Ninković.

želeći način (optativ), Reljković 137, Volarić, Vujić.

željni način (optativ), Mažuranić 1859.

žuboreći (suglasnici, t. j. palatali: *č*, *ž*, *š*, *ć*), Babukić 1854. — *žumboreći* (suglasnici, t. j. sibilanti *c*, *z*, *s*), Babukić 1836. 1854.

II.

abbreviare: krnjiti.

ablativ: odnosnik.

accrescere: prionuti.

adekvacija: nalika.

adjektiv: ganutivo ime, pridavnik, pridavno ime, pridjev, pridjevak, pridjevnik, prilagateljan (bez dodate imenice), prilagateljno ime, pristavno ime, prilog, priložljivo ime, privrgateljan (bez dodate imenice); — brojni pridjevi, brojni prilozi.

adverb: narječje, prilog, prirječak, prirječnik, prislov, prislovlje, uzriječ, uzrječje; — brojni prilozi.

adverbia numeralia: narječna brojiteljna imena.

adverbijalan, adverbijalni broj: povtoriteljno brojiteljno ime, prirječni broj, prislovna brojna imena.

adverzativan (o konjunkcijama): protivan, protiviteljan, protivoslovan, protivupoložen, suprotan, suprotivan.

afereza: odsuvak.

affirmare: pojestiti, potvrđivati.

afirmacija: potvrđivanje.

afirmativan: ječan, jestan, pojestan, pojestiv.

akcenat: glasoudaranje, glasoudarenije, nadslovak, nadslovka, naglas, naglasak, slovozarez, udarenije; ispor. još u III glavi: zarez zvrhu reči (Tonzeichen).

akcentuacija: glasomjerje, naglašivanje.

aktiv: čineća riječ, čineći način, radno stanje.

aktivan: čineća fela, čineći glagol, djejstviteljni glagol, tvorni glagol.

akuzativ: četvrti padež, osvađajuća namjena, tužiteljni (padež), tužnik, viniteljni (padež).

alfabet: abeceda.

anceps: obojan (obojna).

aorist: minuće prošasto vrijeme, negda prošlo vrijeme, predašnje svršeno vrijeme, prošasto prosto vrijeme, prošavše prosto vrijeme, prošlo svršeno vrijeme, skoro prošlo vrijeme.

apelativan (nomen appellativum): imeniv, imeniteljan, općen, općenit, opći, općinski, opšti, pozivljiv, zajednički.

apokopa: sasuvak.

apostrof: jezik, odsuvnik.

apozicija: izjednačeni dodatak, pridjevak.

apstraktan: mislen, odlučan, odlučen, odvučen, pojaman (pojamna), pojmovan (pojmovna), uman.

artikul: član, članak, rodnik, spolnik.

asimilacija: dolika, jednačenje, preglašivanje (konsonanta), prilagoda.

aspirata: hačno slovo, hakavac.

atribut: spojeni dodatak.

augmentativ: uveličiteljno ime.

auksilijaran (verbum auxiliare): pomagateljan, pomažući, pomoćan (pomoćna), pomoćljiv, spomagateljan.

bissyllabus: dvojesložan, dvoslovčan, dvoslovčen, dvoslovki, dvosložan.

casus: nagibanje, namjena, padanje, padež, spad, spadanje; — casus obliquus: neimenit, ovisan, zavisan; — casus rectus: imenit, samostalan.

crescere: narasti, naraščivati, rasti.

dativ: dajevnik, dateljni (padež), treći padež.

defektivan: kljast, manjkav, nedostatočan, nepotpun, oskudan.

deklinacija: izvođenje, pregibanje, premenba, prignuće, promjena, sklanjanje, sklomba, sklonidba, sklonjenije, sklonjenje, uklanjanje.

deklinirati: pregibati, premenjati, sklanjati.

deminutivan: skrativ, umaliteljan.

demonstrativan: kažiteljan, pokazan (pokazna), pokazateljan, pokazivateljan, pokazujući, ukazateljan.

dental: zubni (t. j. konsonant); dentalni nazal: zubnonosni suglasnik.

derivacija: izvađanje rijèčî.

darivare: ispeljivati, izvađati, izvesti, izvoditi, proizvesti, proizvoditi, speljati; — derivatus: izveden, proizvodan (proizvodna).

diftong: dvoglas, dvoglasac, dvoglasak, dvoglasnik, dvojeglasje, dvojeglasnik.

dijalekt: izgovor, izgovornost, izgovorstvo, način govorenja, narječje.

disjunktivan (o konjunkcijama): rastavan, razdjelan, razdjeliteljan, razdjeljujući, razdvojan.

distributivan (o numeralima): dijelni, razdjeliteljan.

dual: dvobroj, dvobrojnik, dvojina, dvojstveni broj.

elidirati: okrnjiti.

elipsa: ispust, zamučaj.

eliptičan: krnj.

enklitika: naslanjača.

epenteza: usuvak, usuvljivanje.

epicoenum (genus): opšti (rod).

epitetičan: zasuvan (zasuvna).

epiteza: priljepak, zasuvak.

etimolog: rječoslov.

etimologički: rječoslovan.

etimologija: imenoishod, imenoishode, ishod od imena, korenoslovlje, rječoslovlje, slovoproizvedenije.

eufonija: blagoglasje.

finalan (o konjunkcijama): namjeran (namjerna).

fleksibilan: pregib, promjenljiv, sklanjajem, skloniv.

fleksija: pregibanje (rijèčî), prijegib.

forma: lik, obličje, oblik, vid (usječeni i cijeli, neodređeni i određeni u pridjeva).

frekventativan, vidi iterativan.

funkcija: posao.

futur: buduće vrijeme, buduće prvo vrijeme, došasto vrijeme.

futurum exactum (na pr. budem čitao): buduće drugo vrijeme, buduće prošasto vrijeme, prošavše buduće vrijeme, prošlo buduće vrijeme.

geminacija: udvojavanje (slova).

geminare: udvojavati, udvojiti.

genitiv: drugi padež, roditeljni (padež), rođenik.

genus, a) u supstantiva i u adjektiva: pleme, plemstvo, pokoljenje, rod, spol; — b) u glagola (genus verbi): način, slika, stanje, vrst, zalog.

gerundij: djejepričastije, djejepričastije prošasto, djejepričastije sadašnje, glagolski prilog predašnjega vremena, glagolski prilog sadašnjega vremena, glagolski prislov, glagoljni prislov prošloga vremena, glagoljni prislov sadašnjega vremena, način, koji sastavlja, narječje prošasto, narječje sadašnje, prelaznik, prenosivo, prenosno, prestupni način, prilog predašnji, prilog sadašnji, prilog vremena prošloga, prilog vremena sadašnjega.

gradus (u komparaciji): stepen, stupaj, stupanj.

gramatika: jezičnica, jezikovnica, pismenica, pismenstvo, rječoslovica, slovnica.

guturalan: grlački, grleni, grlski, gr'oni.

hijat: praznina, zijev, zijevanje.

hipokoristična imena: imena nežnosti, umiliteljna imena.

hipotetičan (o konjunkcijama): pogodben, soslagateljan, uslovan, uvjetan.

imobilan: postojan (postojano je *a* na pr. u Milan); vidi mobilan.

imperativ: poveliteljno naklonjenije, zapovijedajući način, zapovjedateljni način, zapovjedateljno naklonjenije, zapovjedni način, zapovjedno naklonjenije.

imperfekt: drugo predašnje vrijeme, polakprošasto vrijeme, poluprošasto vrijeme, poluprošavše vrijeme, predašnje nevršeno vrijeme, prehodeće vrijeme, prošlo nesvršeno vrijeme, prošlo trajno vrijeme, trajno prošasto vrijeme.

imperfektivan (o glagolima): nesavršen, nesovršen, nesovršiteljan, nesvršen, nesvršiteljan, trajan, trajući.

impersonalan (o glagolima): bezličan, neosoban, nesopstven.

incrementum (t. j. kad što raste, naraste, na pr. gen. teleta prema nom. tele ili plur. sinovi prema sing. sin): naraštenje, narašćenje.

indefinitan (o zamjenicama): neizvjestan, neodlučiv, neodređen, neopredijeljen, nevlastit.

indeklinabilan: nepregibiv, nesklanjajem, nesklanjav, neskloniv.

indikativ: izjaviteljan (bez imenice), izjaviteljni način, izjaviteljno naklonjenije, kazajući (sic!) način, kazujući način, kaživ (bez imenice), kažući način, određeni način, pokazni način, pokazujući način, pokaživ (bez imenice).

infinitiv: način, koji ne svršuje, neodređena forma, neodređeni način, neodređeni oblik, neopredijeljeni način, neopredijljeno naklonjenije, nesavršeni način, nesvršeni način.

instrumental: društveni padež, orudelnik, orudni (padež), pajdašnik, tvoriteljni padež; imena društveni padež i pajdašnik upravo su prevedena iz lat. sociativus, kako su nekad neki gramatici ovaj padež zvali.

interjekcija: iskriknik, medmetak, međumeće, međumetak, međupoložak, međupoloženje, međurječje, meždometije, meždumetije, umetak, uskličnik, usklik, uzvik.

interogativan, a) uopće: upitav (upitava); — b) (o zamjenicama): pitajući, upitan (upitna), upitiv, voprositeljan, voprosiv; — c) (o konjunkcijama): upitan (upitna), voprositeljan.

interpunkcija: razgodak.

intranzitivan: neprehodan, neprelazan, neprelazeći.

inverzija: prijemet.

irregularis: nenaredan, nenaredben, nepravilan.

irregularitas: nepravilnost.

iterativan: čestiv, opetujući, počešćujući, učestan (učesna), učestan (učestana), učestavajući, učešćavateljan, učeštateljan.

kardinalan (broj): glavni, kolikovstven, načelan, osnovan (osnovna), prost.

kauzalan (o konjunkcijama): uzročan, uzrokoslovan, viniteljan.

klasa (u diobi glagola): vrsta.

kolektivan: mnoštven, sabirateljan, sobirateljan, skupnik (nomen collectivum), skupno ime, zbirne imenice.

kolon: dvojetočije, dvopiknja.

koma: črknja, zapeta, zapjata, zapjataja, zarez, zarezak.

komparacija: podignuće pridavnih imena, poređenje, prispodabljanje, prispodoba, prispodobljenje, prispodobni stupnji, sravnjivanje, stupnjenje, stupnjevanje, uravnjenje.

komparativ: drugi red poređenja, drugi stupanj, stupanj prispodobljivi, prispodobni stupanj, rasuditeljni stupaj, sporedni stepen, sravniteljni stepen.

komparativan (o konjunkcijama): prispodoban.

kompozicija (rijèčî): sastavljaj, sastavljanje.

kompozit: sastavljena riječ, složena riječ, složen glagol.

koncesivan (o konjunkcijama): dopustan, ustupajući, ustupan.

kondicional: poduvjetno vrijeme, pogodbeni način, pogodbeno vrijeme, uslovno davno prošavše vrijeme, uslovno prošavše vrijeme (na pr. čitao bih, riječ »prošavše« griješkom je uzeta).

kongruencija: jednakost, skladnost.

konjugacija: pregibanje, premetanje, sprega, sprezanje.

konjugacioni (t. j. koji služi konjugaciji): sprežno pričastije (na pr. pisao).

konjugirati: premetati, sprezati, sprezivati.

konjunkcija: sajuz, sastav, sastavak, savez, sojuz, sveza, veznik.

konjunktiv: soslagateljno naklonjenije, uslovni način, vezajući (*sic!*) način, vezni način, vežući način.

konkluzivan (o konjunkcijama): zaključan (zaključna), zaključiteljan, zaključiv, zaključujući.

konkretan: predmetan (predmetna), samostoječ, stvaran, tjelesan, vidjelan (vidiona).

konsekutivan (o konjunkcijama): posljedičan.

konsonant: gluho slovo, gluhoslovo, neglasovito slovo, poluglasno slovo, saglasno pisme, saglasno slovo, skupglasno slovo, skupglasnik, soglasno pisme, soglasno slovo, suglas, suglasac, suglasak, suglasnik, saglasno, suglasno slovo, uzglasno pisme.

konstrukcija: gradnja.

kontrahirati: sažeti, sažimati, stegnuti.

kontrakcija (vokâlâ): sažimanje, stezanje.

koordinacija: priređivanje rečenica.

koordiniran (o konjunkcijama i rečenicama): poredan (poredna), usporedan (usporedna), priređen, uspoređen.

kopula: sastavak, spojnik, spona, sveza, zaveza.

kopulativan (o konjunkcijama): sojediniteljan, spojan (spojna), sprežan (sprežna), vezujući.

kvantiteta: količina, kolikoća.

labijal: usneni suglasnik, usni suglasnik.

labijonazal (t. j. konsonant *m*): usnenonosni suglasnik.

lexicon: riječna knjiga, rječnik, rječoslovnik, rječosložje, slovar, slovnik, slovoknjiga.

likvida (o konsonantima *l, m, n, r*): jezični suglasnik, podnebno pisme, poluglasan suglasnik, polusamoglas, slitni suglasnik, tečno slovo, tekući suglasnik.

litera: pisme, slova (nom. sing. fem.), slovo.

lokal (lokativ): mjesni padež, predložni padež, skaziteljni padež.

materijalan (nomina materialia): veštestvena imena.

metateza: premetanje, premještaj, premještanje; metatezu činiti: premetati se.

mobilan: nepostojan (nepostojano *a*, na pr. u lovac, gen. lovca). Vuk u »danici« 1828, 3. kaže, da je taj izraz uzeo od Dobrovskoga, a Dobrovski u svojoj knjizi »Lehrgebäude der böhmischen Sprache« 1819. na str. 195. zove češko *e* na pr. u orel (gen. orla) »bewegliches« *e*, a u riječi na pr. kamen (gen. kamena) zove ga »unbeweglich«. Vuk dakle nije dobro preveo izraze Dobrovskoga, koji upravo znače: pokretan, pomičan, — nepokretan, nepomičan; ali sami sobom Vukovi su izrazi »postojan, nepostojan« sasvim dobri, i ako upravo znače njem. »beständig, unbeständig«.

modus (u konjugaciji): način, naklonjenije.

monosyllabus: jednoslovčan, jednoslovčen, jednoslovki, jednosložan.

multiplikativan (o numeralima): djeliteljan, množan (množna), sastavan, umnožan (umložan), umnožiteljan.

muta (o konsonantima, koji nijesu »liquidae«): neglasno slovo, nijemi suglasnik.

negacija: bašenje, odricanje, poricanje.

negativan: niječan, odrečan, odricateljan, odričući.

negirati: bašiti, poricati.

neutrum, a) genus neutrum (u supstantiva i u adjektiva): neznani spol, neznano pleme, pokolenje neznano, ime ni muško ni žensko, srednji spol, srednji rod; — b) verbum neutrum: srednja fela, srednji glagoli.

nomen (u deklinaciji): ime, imenilo; — nomen proprium: ime nadiveno, osobna imenica, sopstveno suštestviteljno, vlastito ime, vlastovito (»lastovito«) ime.

nominativ: imeniteljan (bez riječi »padež«), imeniteljni padež, imenovnik, prvi padež.

numerale: broj, brojiteljno ime, brojnik, brojno ime, brojoriječ, čisliteljno ime, čislo.

numerus (u deklinaciji i u konjugaciji): broj, brojnik.

objekt: podlog, predmet, predmet činjenja.

optativ: neopredijeljeno vrijeme, želateljno naklonjenije, željeći način, željni način.

ordinatan (o numeralima): redan (redna), redovan (redovna).

ortografija: način od pisanja, način uredna pisanja, pravopis, pravopisanje, pravopisje, red od pisanja.

palatal: jezični (suglasnici), nebni (suglasnici), nepčana slova; — ima i: nepčani samoglasnici (za vokale *e*, *i*).

parenteza, a) (o rečenici): umetnuta rečenica. — b) (o jednom znaku među interpunkcijama): zaporka.

pars orationis: vid riječî.

particip: dijelnikoriječ, dijelnikorječje, dionik, dionoriječ, dionstvo, pričasni način, pričasno naklonjenije, pričastije, pričastje, pričašće, pričešće, prošasti pridjev; vidi još izraze, koji se sastoje od dvije riječi ili od više, navedene u I glavi kod pričastije i kod pričešće, — a vidi i: drugi glagolski pridjev, glagolski pridjev prošlosti, glagolski pridjev trpni, prvi glagolski pridjev.

partikula: čestica, riječca.

pasiv: fela trpeća, trpan (trpni, — bez imenice), trpeća riječ, trpeći način, trpljeća (sic!) riječ, trpno stanje, vid stradateljni.

pasivan: stradateljan, trpeći, trpljiv, trpan (trpni).

perfekt (na pr. pisao sam): davno prošavše vrijeme, »prešestno vreme«, prošasto sastavljeno vrijeme, prošasto složeno vrijeme, prošasto vrijeme, prošavše vrijeme, prošlo vrijeme, prvo složeno pređašnje vrijeme, sasvim prošasto vrijeme, složeno prošavše vrijeme, složeno prošlo vrijeme.

perfektivan (o glagolima): dovršan (dovršna), minući, savršen, sovršen, sovršiteljan, svršen, svršiteljan.

perifrastičan: opisan (opisno pričešće).

period: romonslovstvo.

persona (u konjugaciji): lice, osoba, sopstvo.

personalan (o glagolima i zamjenicama): lični glagol, osobni glagol, sopstvena riječ; — imenička zamjenica, imenska zamjenica, lično mjestoimenije, osobno zaime, sopstveno zaime; — ima i: lični nastavak (t. j. nastavak za lice).

plural: broj množine (»vnožine broj«), broj od veće, broj većine, mnoštveni broj, množestveni (mložestveni) broj, množestveno čislo, množina, većbroj, većbrojnik, većestruki broj, vekši broj, višebroj, višebrojnik.

pluskvamperfekt: davno minulo vrijeme, davno prošasto vrijeme, davno prošavše vrijeme, davno prošavše vrijeme drugo, davno prošlo vrijeme, drugo pređašnje složeno vrijeme, pretprošlo vrijeme.

polysyllabus: višeslovčan, višeslovčen, višesložan.

posesivan (uopće, a napose o pridjevima i zamjenicama i o genitivu): osvojiv, posjedovan; — posjedni pridavnik, prisvojavateljno prilagateljno, prisvojni prilog (t. j. adjektiv), ime pridavno privlašćujuće; — posjedovno zaime, posjedujuće zaime, posvojna zamjenica, posvojivo zaime, prisvojavajuće zaime, prisvojavateljno mjestoimenije, prisvojiteljno mjestoimenije, pritjažateljno mjestoimenije, vladavno zaime; — pritjažateljni roditeljni.

potencijal: moćni način, odnosni način.

pozitiv: položeni stepen, položitelj, položiteljni stepen, postavni stupanj, prvi stupaj, prvi stupanj, stavni stupaj.

praeverbium (t. j. prvi dio složene riječi): nastavak.

predikat: nazov, pogovor, pridjevak, prilog, prirok, skazujemo.

predikatni atribut: priročni dodatak.

prepozicija: predrječje, predstavak, predstavlje, prepostavak, prijedlog.

preteritofutur (na pr. biću kupovao): buduće prošlo vrijeme.

preteritoprezent: sadanje prošlo vrijeme.

prezent: sadanje vrijeme, sadašnje vrijeme, vezdašnje vreme.

primaran (primitivan): prvotan.

proklitika: napredna naslanjača.

pronomen: mjestoimenije, namjesnik, zaime, zaimenak, zaimenik, zamjenica, zamjenik.

protetičan: predsuvan (predsuvna).

proteza: predsuvak, predsuvljivanje; — protezu načiniti: predmetnuti.

provincijalizam: razrječje.

punctum: bodica, nabada, nabadak, nabodak, piknja, tačka, tik, točka.

radix: korenika, korijen, osnov.

recipročan (o glagolima): uzaiman, uzajaman, uzajman, uzajmičan.

refleksivan (o zamjenicama i o glagolima): povraćajuće zaime, povraćateljno mjestoimenije, povratiteljno mjestoimenije, povratna zamjenica; — povraćajući glagol, povraćateljni glagol, povraćljiva fela, povratiteljni glagol, povratni glagol, vozvratni glagol.

regula: načelo, naredba, narednost, naredstvo, pravilo.

regularan: naredan (naredna), pravilan.

regularnost: pravilnost.

relativan (o zamjenicama): odnositeljan, odnosan, opovjedan, opovjediv, uznosiv.

semikolon: piknjočrknja, piknjozarezak.

semivocalis: poluglas (o slovima ъ, ь).

sibilant: piskav, sičan (sična), sikav, sikavac, svištući, šušteći, žuboreći, žumboreći.

silaba: slog, sloginja, slovka.

simplex (o glagolima i o rečenicama): prosta vremenoriječ (t. j. glagolski oblik, koji se sastoji od jedne jedine riječi), prosti glagol (t. j. koji nije složen s prijedlogom), prosti oblik u glagola; — jednostavna izreka, prosta rečenica, prosto izrečenje.

singular: jedini broj, jedinstveni broj, jedinstveno čislo, jednina, jednobroj, jednobrojnik, jednostruki broj.

sinkopa: isuvak, isuvka, isuvljivanje.

sintaksa: riječoslaganje, skladnja, slovosačinjenije, slovosočinjenije, stavkoslovlje.

stil: slog.

subjekt: podležeće, podmet.

subordinacija: podređivanje rečenica.

subordiniran: podredni veznik, podređen rijek, podređena izreka.

sufiks: dometak, gradeći slog, nastavak, okončanije, svršivanje, tvorka, tvornik.

superlativ: izvisiteljni stupaj, prevoshoditeljan (bez imenice), prevoshodni stepen, prevoznositeljni stepen, pridobivi stupaj, svrhu snašajući (bez imenice), treći red poređenja, treći stupanj, vrhuznoseć, vrhuznositi (bez imenice), vrhuznosni stupanj.

supin: ležećoriječ, položni način.

supstantiv: imenica, posobito ime, samobitna riječ, samostavna riječ, samostavnik, samostavno ime, samostojna riječ, stojeće ime, suštestviteljno ime; — brojna imenica (na pr. dvojica, trojica).

supstantivan, supstantivni broj: samostojni broj (na pr. dvoje, troje).

temporalan: vremene sveze.

tempus: vrijeme.

trachia: dušnik.

tranzitivan (o glagolima): prehodan, prelazeći, prelazan.

trisyllabus: trojesložan, troslovki.

verbum (Zeitwort): glagol, glagolj, riječ, vremenik, vremenoriječ.

vokal: glasnik, glasno pisme, glasno slovo, glasovito slovo, samoglas, samoglasac, samoglasak, samoglasnik, samoglasno, samoglasno slovo.

vokativ: peti padež, zovnik, zvanik, zvateljan (bez imenice), zvateljni padež.

III.

Ablaut: naspor, poglas, prijeglas, snaženje samoglasnika, stupnjevanje.

abhängig: ovisna izreka, uzgredno izrečenje.

Abteilung (u diobi glagola ono, što je pod vrstom): razdio.

Aktionsart: vid.

Anführungszeichen: navodnik.

Ausnahme: iznimka, izuzeće, izuzetak, znima.

Ausrufungszeichen: klikovnica, klikovni znak, uskličnik.

äusseres Objekt: izvanji objekt.

Beleg: potvrda.

belegen: potvrditi.

beschreibend, beschreibende Grammatik: opisna gramatika.

bestimmt (o pridjevima): cio, izvjestan, obrazovan, odlučan, određen, opredijeljen.

Bestimmtheit (u pridjeva): usječenje.

Bestimmung: odredba.

Bildung: obrazovanje, proizvod, tvorba, tvornost.

bilden: obrazovati.

Bindestrich: spojnik.

Dehnung: duljenje samoglasnika, produljivanje samoglasnika.

Dehnzeichen: oteška.

dreigliedrig: tročlan.

dunkel (o glasovima): mukli vokali (*ę, ą, ъ, ь*), mukli konsonanti (t. j. bezvučni *p, t, k* . . .), muklac; protivno: hell.

eingliedrig: jednočlan.

endigen: okončavati se.

Endung: dočetak, okončanje, završetak.

erweitert: raširena izreka.

Formenlehre: likoslovlje.

Fragezeichen: upitka, upitnik.

Gedankenstrich: stanka.

hart (o glasovima): nenepčan (o vokalima *a, o, u*), tvrd (o zvučnim konsonantima, a i o svima, koji nijesu palatalni); protivno: weich.

Hauch: hak.

Hauptakzent: glavni akcenat.

Hauptsatz: glavna izreka, glavni rijek, glavni stav, glavni stavak, glavno izrečenje.

hell (o glasovima): jasni vokali (*a, e, i, o, u,* ѣ), jasni konsonanti (t. j. zvučni *b, d, g* . . .); protivno dunkel.

inneres Objekt: unutrašnji objekt.

Laut: glas, glasac, glasica, slovo.

Lautgesetz: glasovni zakon.

Lautlehre: glasoslovlje.

lebendig: oduševljeni predmeti, t. j. oni, koji znače što živo.

mehrfach: mnogostručna izreka.

Mundart: govor (istočni, južni, zapadni), narječje; vidi Untermundart.

Nachdruck: sila.

Nebenakzent: sporedni akcenat.

Nebensatz: nuzrijek, pobočni stavak, privezana rečenica, sporedna rečenica, sporedni stav, uzgredno izrečenje.

Satz: izraženije, izrečenije, izrečenje, izreka, predloženje, rečenica, rijek, slovstvo, misao, stav, stavak, vjet.

Satzgefüge: sklop, zgloba.
Satzreihe: rečenični niz.
Sprachwerkzeug: govorilo.
Stamm: osnova, panj.
Stimmritze: glasiljka, glasnica.

tönend (o zvučnim konsonantima *b, d, g, z, ž* ...): jasan suglasnik, jasnik, mekan suglasnik, slab suglasnik, tvrdo suglasno slovo, zvučan konsonant.

tonlos (o bezvučnim konsonantima *p, t, k, s* ...): bezvučan, jak, mek, nijem, tvrd.
Tonzeichen: glasilo, priglasilo, zarez zvrhu reči.
Übergang (des Akzentes): skakanje naglaska.
übergehen (o akcentu, kad prelazi s jednoga sloga na drugi): skakati.

übertragen: preneseni smisao, preneseno značenje.
Umlaut: podešavanje, preglasac, preglasivanje, prijeglas.
unabhängig (unabhängiger Satz): neovisna izreka.
unbestimmt (o pridjevima): koreni prilozi, neizvjestan, neopredijeljen, prost, usječen.

unlebendig (o supstantivima, koji znače nešto neživo): imena bezdušnih stvari, neoduševljeni predmeti.
Untermundart: podnarječje.
viergliedrig: četvoročlan.

weich (o glasovima): meki vokali (t. j. *e, i*), meki ili mekani suglasnici (t. j. palatalni), protivno: hart.
Wortbildung: tvorenje rijèčî.

Wortfolge: namještaj rijèčî, poredak r., poredanje r., red r., riječorede, riječoslijed.

wurzelhaft: korene riječi, korenite vremenoriječi, prvne vremenoriječi.
zusammenfliessen: prelijevati se, slijevati se, sliti se.

zusammengesetzt (o složenim oblicima glagola, na pr. pisao sam): složen, zestavljen; — (o rečenicama): sastavljen, složen.

zusammengezogen: stegnuta rečenica.
Zusatz (u rečenici): dodatak, dopunjak, pridatak.
zweigliedrig: dvočlan.

IV.

Građu za nazive naših akcenata ne mògu razvrstati po latinskim ili njemačkim nazivima, jer ih nema, nego ću za temelj diobe uzeti imena, što sam ih ja počeo upotrebljavati u II izdanju moje školske gramatike (1901). Ta su imena: *brzi* akc., na pr. slȁva, *spori*, na pr. nòga, *silazni*, na pr. prȃvda, *uzlazni*, na pr. rúka. U prvom izdanju te školske gramatike (1899) upotrebljavao sam imena, koja sam uzeo iz knjige P. Budmana: Grammatica della lingua serbo-croata (1867), t. j. *jaki kratki* (forte breve), *slabi kratki* (debole breve), *jaki dugi* (forte lungo), *slabi dugi* (debole lungo).

brzi akc.: jaki kratki, jaki teški, kratki, oštri, podižući, posve kratki, teški, vrlo kratki.

spori akc.: kratki, malo uzdignuti pak brzo spuštani, poteški, slabi kratki, slabi teški.

silazni akc.: dugački, jaki dugi, malo potegnuti na dugljе, obli, okrugli, oštri, prepodižući, teški, visoko dugi.

uzlazni akc.: dugi, oduljujući, posve rastegnuti, slabi dugi, uzvišeni, vrlo dugački, zavinuti, zavinjeni.

U Reljkovića se za jedan isti, t. j. za uzlazni akc., nalaze dva imena, t. j. *oštri* i *natkriveni;* tako i Vuk 1814 uzima za uzlazni akc. dva naziva: *oduljujući* i *preoduljujući;* onaj prvi na pr. u tráva, drugi u gen. plur. na pr. ljúdî, kónjâ, ali u samom akcentovanom slogu nema tu razlike; razlika je samo u kvantiteti sloga, što dolazi za akcentom.

U Vuka 1814 nalazimo za dva različna akcenta jedno isto ime; za riječi: nòga i vrȁna uzima on tu ime: *podižući,* a za riječi: tráva, vȏz uzima: *oduljujući.*

Vrijedno je dodati, da je Starčević prvi u našem jeziku opazio spori akc. (»malo uzdignuti, pak brzo spuštani«); tek šest godina iza Starčevića opazio ga je Vuk u gram. 1818, ali mu ne daje imena (kako ga ne daje u toj knjizi ni drugim akcentima), nego ga znakom razlikuje od brzoga, na pr. jàrica i jȁrica.